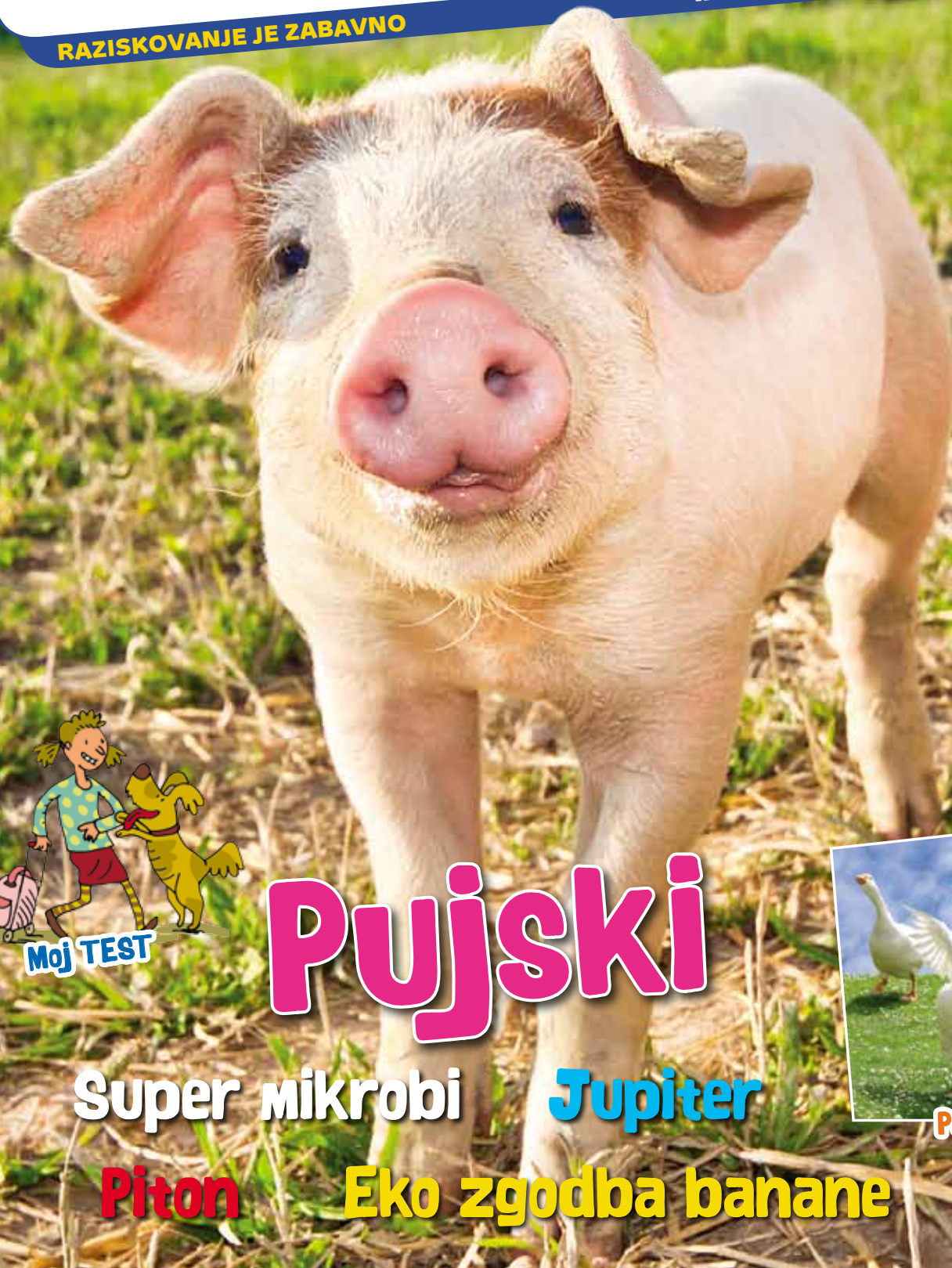

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

Moj TEST

Pujski

Super mikrobi

Jupiter

Piton

Eko zgodba banane

POSTER

MESEČNIK • LETNIK 10 • 3,97 € za naročnike v šoli, 4,16 € za naročnike na domu, 4,99 € v prosti prodaji

MAČEK MURI

PRAZNUJE

40 LET

Na voljo nove mačje dobrote

Že več kot
150 000
izvodov!

SLIKANICA

Prvič je izšla pred 40 leti. Vsa ta leta je z zgodbo, nepozabnimi pesmicami in prikupnimi ilustracijami nagovarjala številne generacije malih bralcev. Zagotovo ena najbolj priljubljenih slikanic pri nas.

KNJIGA IZ BLAGA

Ljubka mehka knjižica z ročajem. Ilustracije iz slikanice Maček Muri. Primerno za najmlajše.

SPOMINSKE KNJIGE

Prikupne spominske knjige ali dnevniki z junaki iz slikanice Maček Muri. Primerno za deklice in dečke vseh starosti. (15,5 x 20 cm)

Še več izdelkov Maček Muri poiščite v naših knjigarnah.

Najhitreje do knjig in izdelkov: 📍 v knjigarnah 🌐 www.emka.si ☎ 080 12 05

Dragi planetovci!

Ta mesec smo za vas pripravili povsem novo zgodbo, ki smo jo poimenovali kar Eko zgodba. Tokrat pripoveduje o bananah, ki jih vsi obožujemo. Že kot dojenčkom so nam mame pripravljale sladke kašice, pa še vedno posegamo po njih. Prav fino jih je vzeti s seboj na izlet, ker jih ni treba umiti. Nasitne so in zdrave, smutiji pa pregrešno dobri. Potovanje banan v naše kraje je razburljivo in ima dolgo brado, kot rečemo vsaki zgodbi, ki sega daleč v zgodovino. Banane imamo res radi, pa tudi poceni so. Na žalost predvsem zaradi izkoriščanja delavcev na plantažah, na nekaterih morajo delati tudi otroci. Kako krivično! Kam mora romati bananin olupek, pa že vemo, kajne?

Lepo se imejte!

Senja Požar,
odgovorna urednica

4

12

14

18

24

38

52

40

4 SESALCI

Domači prašič

8 LJUDSTVA

na Kavkazu

12 MOJ PLANET POROČA

Zaključek festivala Zgodbe turizma

14 MIKRO

Super mikrobi

16 EKO ZGODBA

Banane

20 SVET RASTLIN

Kako se razmnožujejo?

22 ČLOVEŠKO TELO

Dihanje

24 TA MESEC

26 FOTOGRAFIJA MESECA

Afriška volovska žaba

36 DR. VETKO

38 SAJ NI RES, PA JE

Bajkalsko jezero

40 REKORDERJI IZ ŽIVALSKEGA VRTA

Pitoni

42 PLANETOV STRIP

Vrtoglavica

46 ASTRONOMIJA

Jupiter

48 MOJ TEST

Razumeš pse?

50 SIVE CELICE

52 NUŠIN KOTIČEK

Jih res razumemo?

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

56 VAŠA POŠTA

Izvira iz evrazijske divje svinje. Zaradi mesa je začel človek zelo zgodaj gojiti prašiče. V Evropi in Aziji jih je gojil že v mlajši kameni dobi. Z udomačitvijo divjega prašiča se je močno spremenil način življenja človeka. Iz nomadskega življenja je prešel v stalno naselitev.

osebna izkaznica

Vrsta:	domači prašič (<i>Sus scrofa domestica</i>)
Družina:	svinje (Suidae)
Red:	sodoprsti kopitarji (Arctiodactyla)
Razred:	sesalci (Mammalia)
Brejest:	115 dni
Mladiči:	do 12 na leglo
Življenjska doba:	v naravi evrazijska divja svinja 15–20 let
Razširjenost:	po vsem svetu

Kako so prašiče udomačili?

Udomačevanje se je verjetno začelo z mladimi puijski, ki so izgubili mater. Lovci so jih polovili in vzeli s seboj do svojega bivališča, kjer so jih hranili. Postopoma so se mladi prašički prilagodili novim razmeram in človeku. Med seboj so se razmnoževali ter tako udomačili. Ker so prašiči vsejedi, se hitro redijo in množijo, je človek to izkoristil in jih začel gojiti. Postopoma so s križanjem evropskih in bližnjevzhodnih živali nastale sodobne pasme.

PRAŠIČ

Na dveh prstih

Svinje ali prašiči imajo zavaljeno telo na kratkih nogah ter veliko glavo, podaljšano v dolg rilec. Njihova posebnost je vrh rilca oz. nos, ki je sploščen, okrogle oblike in ima dve široki nosnici. S takšnim rilcem prašič lahko rije po zemlji in išče hrano. Ima zelo dobro razvit voh. Celotna telesna teža živali počiva na tankih nogah, in sicer samo na dveh prstih, tretjem in četrtem. Prsta imata roževinasto kopito. Obema kopitoma skupaj pravimo parkelj. Prvi prst manjka, drugi in peti sta majhna. Ker prašič torej hodi po dveh osrednjih kopitih oz. parkljih, ga uvrščamo med sodoprske kopitarje. Lihoprsti kopitarji (konj, zebra, osel) hodijo samo po enem prstu. Kljub debelemu telesu imajo pujsi presenetljivo gibčno telo, so hitri tekači ter dobri plavalci.

Spreminjanje divjega prašiča v domačega

Med razvojem in udomačevanjem je prišlo do štirih večjih sprememb. Prva je v obliki telesa. Domači prašič ima bistveno bolj okrogel zadnji del telesa kot divja svinja. Druga velika sprememba je v plodnosti. Samica domačega pujsa je plodna vse leto, divja svinja pa samo jeseni. Domača pujsa ima več mladičkov kot divja. Naslednja sprememba je v njuni rasti. Domači prašič raste mnogo hitreje, ker ima večji izkoristek hrane oz. krme. Zato je zrel že pri 6 do 7 mesecih. Velika sprememba pa je tudi v imunski odpornosti, ki je med razvojem pri domači svinji bistveno padla.

Leglo pujskov

Domača svinja se lahko pari dvakrat na leto. V leglu ima največ 12 majhnih pujskov. Vsak pujsek sesa materino mleko na svojem sesku. Samica ima namreč 6 parov seskov. Žal jih kmetje navadno že po treh tednih vzamejo od matere in gojijo ločeno. Samička evrazijske divje svinje se lahko pari le enkrat letno. Skoti oz. preživi največ do 8 pujskov. Ti imajo progast svetlo rjav kožuh in se tako zlijejo z okolico, da so skoraj neopazni. Po približno desetih dneh prikupni mladi pujski že sledijo materi. Pri njej ostanejo do naslednjega leta, ko ponovno skoti.

Stikanje za hrano

Prašiči se večinoma hranijo z zelo raznovrstno hrano. Ti vsejedci hrano v naravi iščejo skupaj v majhnih skupinah. Z rilci prevračajo listje in rijejo po tleh. Tako iščejo užitne podzemne dele rastlin, žuželke, hranijo pa se tudi s plodovi, mrhovino in drugo hrano. Domače prašiče na kmetijah hranijo z ostanki človeške hrane, na farmah pa z umetno pridelano krmo. V južni Franciji, Italiji in Istri ljudje prašiče celo uporabljajo za iskanje dragocenih podzemnih gliv, tartufov, ki jih na površini tal ni videti. Iščejo jih samo samice prašičev, ker je vonj gomoljik podoben feromonu, ki ga izločajo samci med paritvenim obdobjem, in jih zato privlači. Sposobne so jih zavohati na velike razdalje!

Inteligentni ljubljenci

V zadnjem času so prašički manjših pasem zelo priljubljeni hišni ljubljenci. Prašiči so namreč neverjetno bistre živali. Možno jih je trenirati tudi kot pse.

Prašičje farme

V industrializiranih državah je ogromno prašičjih farm, na katerih pridobivajo meso oz. svinjino. Množična vzreja je namreč najcenejša. Vendar pa živali živijo v skrajno neustreznih razmerah. Veliko prašičev živi stlačeni v majhnih prostorih. To jim povzroča poškodbe, bolezni in neugodje. Kot za vsako živo bitje je tudi za prašiče veliko bolj prijazno gojenje v manjših skupinah ter v stajah, kjer jim je dovoljeno iskati hrano tudi v gozdovih. Največ prašičev gojijo na Kitajskem.

Ali veš?

- Novorojeni pusek ob rojstvu tehta od 500 do 900 gramov. Ko domači pujs odraste, pa običajno tehta okoli 200 kilogramov, lahko pa tudi do 250 kilogramov!
- Kmetje gojijo najrazličnejše pasme svinj. Nekatere pasme dajejo več masti oz. slanine, druge več mesa. V Sloveniji imamo tri avtohtone domače pasme: krškopoljski prašič, gorenjski črnolisasti prašič in solčavski domači črni prašič. Kmetje v Sloveniji seveda gojijo tudi druge pasme prašičev.
- Prašiče uporabljajo tudi v medicini. Njihova telesna zgradba je namreč precej podobna človeški. Uporabljajo jih za preučevanje dednih bolezni, pri razvoju insulina pri sladkorni bolezni, sedaj pa potekajo raziskave tudi za gojenje človeških organov za presajanje.
- Množična vzreja prašičev je problematična tudi z okoljskega vidika. Ogromne količine iztrebkov zelo onesnažujejo okolico.

NA KAVKAZU

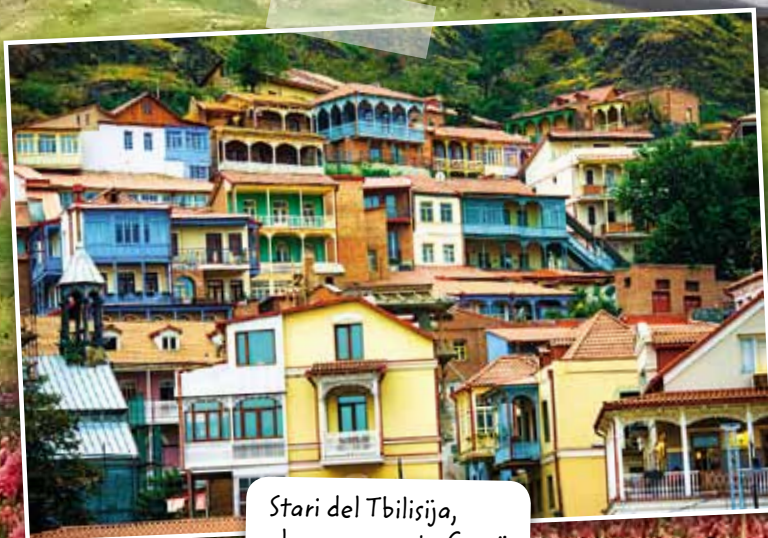
Kavkaz spada med najbolj narodnostno in jezikovno raznolike kraje na svetu.

Značilna kavkaška vas v Gruziji

Gorstvo Kavkaz

ali Zakavkazje je več kot 1000 km dolga gorska veriga, ki se razteza od Črnega morja na zahodu do Kaspijskega jezera na vzhodu. Najvišja gora mladonagubanega gorstva je **Elbrus**, ki je s 5642 metri najvišji vrh Evrope. Kavkaz se ponaša z burno zgodovino in bogato kulturno dediščino. V preteklosti je mejil na tri velika cesarstva, otomansko, rusko in perzijsko. Po Kavkazu zdaj poteka meja med Rusijo na severu ter Gruzijo, Armenijo in Azerbajdžanom na jugu.

Stari del Tbilisija, glavnega mesta Gruzije

Vas Adishi v Gruziji je več kot 2000 m visoko.

»Talilni lonec« različnih ljudstev

Na Kavkazu živi več kot 50 etničnih skupin in vsaka od njih govori svoj jezik. Med narodi so najbolj zastopani **Armenci, Gruzijci in Azerbajdžanci**. Poleg njih tu živijo tudi Oseti, Abhazijci, Turki, Iranci, Rusi, Grki in pripadniki drugih narodnosti. Znanih je kar 37 avtohtonih kavkaških jezikov in ponekod se ne morejo sporazumeti celo prebivalci sosednjih vasi! Nikjer v Evropi na enako velikem območju ne govorijo toliko jezikov! Zato pa so vsa kavkaška ljudstva znana po gostoljubnosti in po tem, da spoštujejo starejše in ljubijo ples.

Gruzijska narodna noša

Folklorne plesalke na tradicionalnem jesenskem festivalu v Tbilisiju

Armenska narodna noša iz leta 1910

Rekorderji v soglasnikih

Kavkaški jeziki se zapisujejo z **različnimi pisavami in imajo vsak svojo abecedo**. Vsi jeziki razen gruzijskega uporabljajo cirilico. Zanimivo je, da imajo kavkaški jeziki več soglasnikov kot katerikoli drug jezik na svetu. Ubiščina, eden od kavkaških jezikov, ima kar 80 soglasnikov in le dva samoglasnika. Žal je zadnji govorec tega starodavnega jezika umrl leta 1992.

Srednjeveška krščanska cerkva
na obali jezera Sevan v Armeniji

Domače ognjišče je najpomembnejše

Na Kavkazu je raznolika tudi **verska pripadnost**. Armenija in Gruzija imata krščansko vero, Azerbajdžanci pa so muslimani. Kljub temu so se pri mnogih gorskih ljudstvih ohranila starejša animistična* verovanja. Nomadska ljudstva, ki se selijo skupaj s svojo živino, so vse do danes ohranila nekatere **starodavne značilnosti** družinskih odnosov. Posebno pozornost posvečajo čaščenju domačega ognjišča, ki je **simbol družinske skupnosti**. Ker so bili kmetovalci, je bila večina božanstev povezana s poljedelstvom in živino.

*animistična vera** = verovanje, da je duh ali duša v vseh stvareh

Muslimanska
pokrivala na tržnici v
Bakuju, Azerbajdžan

Armensko pecivo »gata«

Značilna kavkaška jed so
nadevani listi vinske trte,
podobni balkanski sarmi.

Železo ima moč

Gruzijci so poznali **obred klicanja dežja**. Lopato so oblekli v ženska oblačila, tako narejeno lutko pa so dekleta nosila po vasi in jo polivala z vodo. Obred so lahko opravljale samo ženske, na koncu so lutko (lopato) vrgle v vodo. Kavkaška ljudstva so imela tudi posebna **obredja, povezana s kovaško obrtjo**. Železu, zato tudi kovaču in kovačiji, so pripisovali nadnaravne lastnosti.

Vrči za vodo

Utrinek z jesenskega festivala v Tbilisiju

Kavkaški ovčar ima rad zimo.

FOTOGRAFIE: SHUTTERSTOCK

Domovina kefirja

Kavkaška ljudstva so znana po svoji **neverjetni dolgoživosti** in številnem potomstvu. To pripisujejo uživanju kefirja, starodavne pijače, ki je doma na Kavkazu in jo poznajo že tisočletja. **Kefir** je fermentirani napitek iz skisanega kravjega, kozjega ali ovčjega mleka, ki vsebuje posebno vrsto kvasovk. Zaradi izredno zdravih učinkov so kefir uživali za krepitev odpornosti organizma. In kjer so ovce, tam je pes! **Kavkaški ovčar** je doma v goratih predelih Kavkaza, kjer ga še danes uporabljajo za čuvanje drobnice. Ta neustrašni in močni pes ima prirojen občutek za varovanje svoje črede pred lačnimi volkovi.

Vlasta Mlakar

Zaključek festivala

Hodnike velikega mariborskega trgovskega središča so 21. aprila zapolnile stojnice najboljših osnovnošolskih turističnih podmladkov in krožkov iz vse Slovenije. Zadišalo je po domačih dobrotah, med stojnicami pa so se potikala vilinska bitja, vitezi, prekmurski kolesar in celo slavni detektiv Hercule Poirot.

Na že 29. festivalu Turizmu pomaga lastna glava je letos sodelovalo 110 osnovnih šol. Turistični krožki in podmladki so svoj kraj s pomočjo turističnih zgodb predstavili na osmih turističnih tržnicah po vsej Sloveniji. 35 najboljših se je uvrstilo na zaključno prireditev v Mariboru. Moj planet si je ogledal nekaj najzanimivejših stojnic. Domov smo se vrnili polni vtisov in ... s polnimi trebuihi.

Učenci OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica so bohinjske pripovedke povezali v **Detektivko po bohinjsko**, ki jo morajo turisti razvozlati sami. In zakaj detektivka? Ker je bohinjski Hotel Bellevue obiskala Agatha Christie, ena najbolj znanih pisateljic detektivskih romanov. Na bohinjski stojnici je seveda sedela za pisalnim strojem in z obiskovalci prav rada pokramljala o prekrasnem Bohinju ... obiskal pa jo je tudi znameniti detektiv iz njenih zgodb Hercule Poirot.

Legenda pravi, da je med Prosečko vasjo in Pečarovci v Prekmurju stala **Podzemna vasica**. Zato so učenci OŠ Puconci pripravili najbolj zabavno gozdno pustolovščino, na kateri so otroci od 6. do 11. leta med gozdnim potepom iskali jamo, izdelali lok in oblačila ter se zabavali ob tabornem ognju. Navdušili so nas s kulinarčno ponudbo: koruznimi žganci dōdōli in ocvrkovo pogačo, iz šolskega čebelnjaka in sadovnjaka pa so prinesli tudi šolski med in jabolčni sok.

Zgodbe turizma

Domačinke iz Svete Ane v Slovenskih goricah so se nekoč ukvarjale s trenjem lanu in učenke OŠ Sv. Ana so nam zaupale **Pripoved o lanu in Oberlosu**. Na stojnici je stala celo pomanjšana lenišnca, zgradba, v kateri so terice trle lan. Oberlos, nekdanje vodno zajetje – in kopališče! – ob reki Ščavnici pa nam je predstavila perica. In seveda spet ni šlo brez domačih dobrot!

Prekmurski kolesar s starodobnim kolesom je promoviral kolesarski dogodek v Veliki Polani, ki ga učenci OŠ Velika Polana pripravljajo 4. in 5. julija. To ne bo navaden kolesarski izlet, ampak se bodo udeleženci na poti orientirali in informirali s QR-kodami.

Na stojnici OŠ Fokovci smo prisluhnili priredbi pesmi **Ko ovcam postane dolgčas** – zaradi dolgčasa naj bi namreč nastal gorički jogurt. Kako pa so se kratkočasili pastirji ovac? Tako, da so igrali pandolo, bejzbolu podobno igro, ki sicer izvira s Primorskega, igrali pa so jo tudi pastirji z Goriškega.

Nagrajenci festivala Zgodbe turizma

Med 35 šolami iz vse Slovenije je komisija na zaključnem festivalu izbrala ducat šol z najboljšimi predstavitvami turističnih zgodb: OŠ Fokovci, OŠ Miška Kranjca Velika Polana, OŠ Beltinci, OŠ Radlje ob Dravi, OŠ Bovec, OŠ Sečovelje, OŠ Šentjernej, OŠ Mirana Jarca Črnomelj, OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas – Podružnična šola Sovodenj, OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora in OŠ Slivnica pri Celju.

Posebej so nagradili še najboljšega promotorja in promotorko, najboljši nastop, najizvirnejše povabilo, najboljšo kostumografijo, najizvirnejšo stojnico, najboljšo animacijo, najbolj izvirno propagandno gradivo, najbolj uresničljivo zgodbo, najboljši spominek in prilagojeni program za ljudi s posebnimi potrebami.

Si predstavljaš, da bi te starši vprašali, ali bi za kosilo njoke v naftni omaki? Ali pa plastične vrečke v solati? Ali pa morda celo živo srebro s parmezanom? Najbrž bi si mislil/a, da se je staršem malo skisalo. 😊

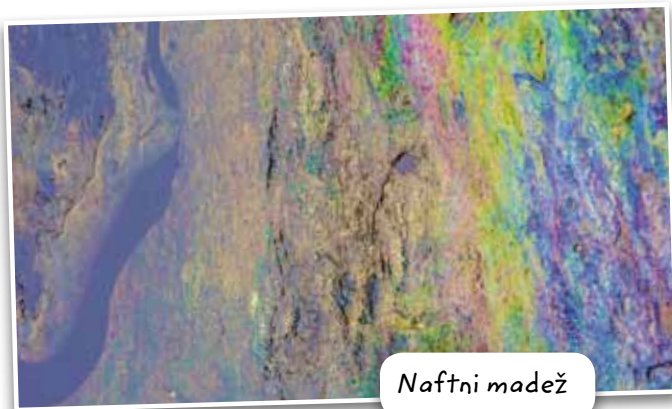

Super mikrobi

Jedilnik mikroorganizmov

Tudi bakterije in glive potrebujejo hrano. Njihova hrana je včasih ista kot naša. Ta potem konča kot plesnivo sadje, gnila zelenjava in druga pokvarjena živila. V drugih primerih pa se precej razlikuje od naše. Tako je za nekatere mikrobe prav slastno razgrajevati nafto ali plastiko. Gradniki obeh so namreč atomi ogljika, ki so tudi gradbeni material za mikroorganizme. Atomi ogljika so med seboj povezani z različnimi vezmi in

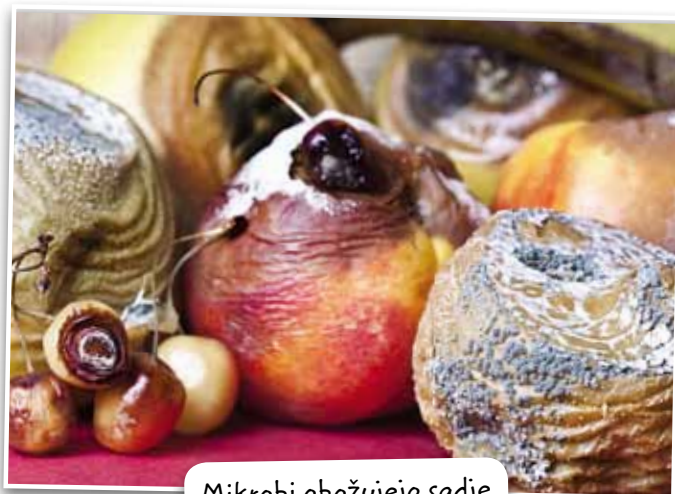
nekateri mikrobi te vezi lahko prekinajo. Takrat ko nastanejo posamični atomi, se sprosti veliko energije, ki jo uporabijo za svoje življenje.

Naftni madež

Slasten naftni madež

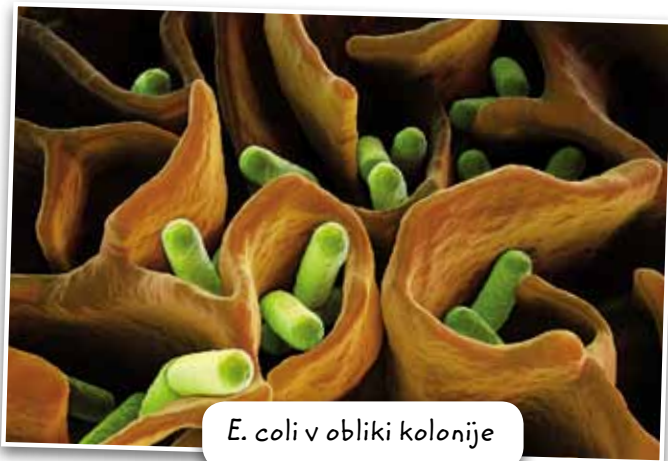
Nobena vrsta mikroorganizmov ne more sama razgraditi naftnih madežev – za to je potrebno sodelovanje več različnih vrst: nekateri razgradijo ene vrste vezi, drugi druge in tako vsi skupaj dobijo hrano, nam pa pomagajo tako, da ni več naftnega madeža ali drugih onesnaževalcev.

Mikrobi obožujejo sadje

Z mikrobi nad živo srebro in plastiko

Mikrobi so lahko tudi »umetno spremenjeni« z genskim inženiringom, da postanejo koristni. Primer je *E. coli*, ki lahko iz okolice odstrani živo srebro in ga nalaga v svojih celicah. S tem prepreči širjenje živega srebra naokoli. Tako pospravljen strup nato lahko neke zaščiteno skladiščimo. Znanstveniki pa so odkrili tudi take mikroorganizme, ki so sami po sebi odporni proti živemu srebru. Živo srebro pride v okolje iz odpadnih sijalk, odvrženih termometrov ... Nekateri naravno prisotni mikroorganizmi so sposobni razgraditi strupene sestavne dele plastičnih igračk, plastenk, plastičnih vrečk. Ob tem se nahranijo, v okolje pa oddajo neškodljive pline in vodo.

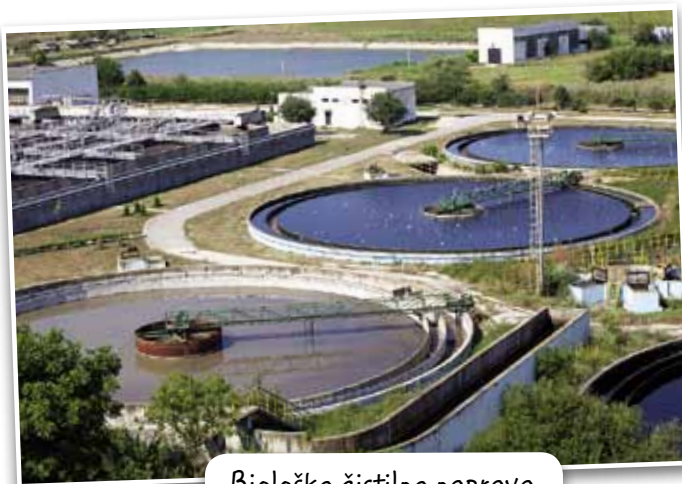
E. coli v obliki kolonije

Super mikrobi pri čiščenju vode

Mikroorganizmi, ki se hranijo z našimi odpadki, se že dolgo uporabljajo v čistilnih napravah za industrijske in gospodinske odplake. Vedno gre za skupino več

Mikrobi na posebnih nosilcih čistijo vodo.

Biološka čistilna naprava

različnih mikroorganizmov, ki si med seboj pomagajo in se dopolnjujejo. V čistilni napravi s skupinskim delom razgradijo bolj in manj nevarne odplake.

Zakaj so super mikrobi SUPER?

V resnici bi lahko vsem mikroorganizmom dodali pridevnik super, saj so se sposobni prilagajati najrazličnejšim razmeram in njihovim spremembam. Na primer, postanejo odporni proti antibiotikom, prilagodijo se ostrim razmeram v vrelcih in zaledenelih predelih Zemlje ali raznim razkužilom, ki jih ljudje vse več uporabljamo. **Mikroorganizmi so ena redkih oblik življenja, ki je sposobna preživeti skoraj povsod in v vsakem kotičku na našem planetu.** Koristni mikrobi, o katerih smo govorili, pa so res SUPER, ker nam pomagajo počistiti umazanijo, ki jo proizvajamo v vedno večjih količinah. Poleg tega znajo pri tem med seboj dobro sodelovati in tudi mi bi se lahko marsikaj naučili od njih.

Ali veš?

Sebi in mikrobom lahko pomagamo tako, da zmanjšamo količino plastike. Pri tem se nam ni treba bati, da bi jim zmanjkalo hrane, če pa že, bi se znali zagotovo prilagoditi tudi temu in bi našli nov vir hrane. Predvsem pa bi morali zmanjšati količino vseh onesnaževalcev, ki jih dnevno spuščamo in odlagamo v okolje.

Mojca Beseničar

Banane

Banana je užiten sadež, ki raste v vročih tropskih krajih ob ekvatorju. Bananovec je drevo, ki spominja na palmo in zraste do 8 m visoko. Ima dolge, široke liste, ki se spuščajo z vrha drevesa navzdol. Bananovec nima pravega debla, kot ga imajo naša drevesa, ampak je steblo sestavljeno iz suhih olesenelih listov, ki vrejo drug iz drugega kot voda v vodometu.

Cvet in plodovi

Banane ne visijo z drevesa, ampak se med rastjo vzpenjajo ob njem navzgor. Za rast potrebujejo dovolj visoko temperaturo in vlago. Če temperatura pade pod 12 °C, bananovec preneha rasti, pri manj kot 5 °C ali če nanj pade sneg, pa zanesljivo umre. Zato jih pri nas nima smisla gojiti. Tudi prevelike vročine ne prenesejo. Uspevajo do temperature 37 °C. Zato jih ni mogoče najti ob robu puščav, kjer temperatura doseže 50 °C.

Plantaža

Veliko vrst jih je, vse so hranilne

Banane **vsebujejo veliko škroba**, zato so v številnih tropskih krajih glavna hrana domačinov. V njih so tudi vitamini, ki so potrebni za pravilno delovanje našega telesa. Čeprav pri nas poznamo banane kot rumene podolgovate sadeže, obstaja še cela množica vrst. Najmanjše so velike kot prst na roki – dolge so komaj 6 cm. Največje so lahko dolge 30 cm in imajo premer 5 cm. Nekatere so rjave, rdečkaste ali čisto zelene. Nekatere sploh niso sladke in jih uporabljajo samo za kuhanje. Nekatere posušijo in zdrobijo, da dobijo moko, iz nje pa lahko spečejo kruhu podobne pogače. Rumene banane, kakršne jemo pri nas, so dobili s križanjem različnih vrst.

Od kot vse prihajajo?

Največ banan pridelajo v Indiji, nato na Kitajskem, tretja pa je afriška država Uganda. Rastejo v približno **110 državah na svetu**. A k nam večina banan prihaja iz Južne Amerike – iz Kolumbije, Brazilije in Kostarike. Ekvadorske banane z ladjo preplujejo Panamski prekop in se odpravijo na dolgo

pot čez Atlantik. Mornarji morajo paziti, da banane med dolgotrajno potjo ne zgrijejo. Zato jih hranijo na hladnem in stalno merijo temperaturo v hladilnici. Ker **vožnja do Evrope traja dva tedna**, banane obirajo, še preden zares dozorijo, ko so še čisto zelene. Zorijo na ladji, in ko jih pripeljejo v prodajalne, so ravno prav sladke in rumene.

Prava domovina banan

je Jugovzhodna Azija, predvsem Indonezija in Malezija. Od tam so se najprej razširile na Novo Gvinejo in v Avstralijo, nato pa so jih arabski trgovci prenesli v Indijo in Afriko. V 16. stoletju so jih portugalski pomorščaki skrivoma prepeljali v Južno Ameriko in posadili v porečju Amazonke, kjer odlično uspevajo. Banane so postale vse pomembnejši sadež, zato so jih poskušali gojiti tudi drugod po svetu. Celo v hladni in vlažni Angliji so jih gojili, a ne na prostem. Zanje so postavili orjaške ogrevane steklenjake, v katerih je bilo tudi pozimi dovolj toplo, da bi banane lahko uspevale. Pomaranče in limone so v takih steklenjakah lahko gojili, banane pa se niso najbolje udomačile. Morda zaradi domotožja po toplem tropskem soncu.

Križanje vrst

Botaniki so učenjaki, ki preučujejo lastnosti rastlin in vzgajajo nove vrste, obenem pa skušajo preprečiti, da bi stare izumrle. S križanjem različnih vrst bananovcev so dobili vrste, ki so primerne za gojenje na različnih krajih in so odporne proti različnim boleznim. V naših prodajalnah se navadno pojavijo **Cavendisheve banane**, ki jih je vzgojil angleški učenjak Cavendish. Banane rastejo v šopih, čisto drugače kot jabolka ali hruške, ki rastejo posamično. Šopi se razvijejo iz čudovitih rdeče-belih cvetov, ki se pojavijo ob vznožju lista. Ko banane oberejo, se list posuši in spremeni v del stebela.

Izjemen sadež

Banana je odličen sadež. Ne potrebuje embalaže, saj je njen olupki kot zaščitna vrečka. Pred jedjo je ni treba umiti, saj je odlično zaščitena z olupkom. Čeprav ima peške, so te tako drobne, da nam jih ni treba pljuvati po okolici. Lahko jo olupimo brez noža, ki ga potrebujemo za ananas in mango, ali mačete, s katero razsekamo kokosov oreh. Lahko jemo surovo, pečeno in prelito z medom ali pa v mešalniku skupaj z mlekom pripravimo odličen napitek. Iz bananinih pešk žal tudi v topli kopalnici ni mogoče vzgajiti novega bananovca, saj so povsem izrojene.

Obstajajo tudi rdeče banane.

Na svetu vsako leto pridelajo 140 milijonov ton banan, kar pomeni 20 kg na Zemljana.

Tudi živali jih imajo rade

Šopi banan so odlično skrivališče za nekatere živali, ki se v njih včasih nehote pripeljejo čez morje. Največkrat so slepi potniki pajki in žuželke, včasih pa se v tak šop skrije celo kača. Nekateri mornarji so zato s seboj nosili pištole, če bi se iz šopa slučajno priplazila zelena mamba, nevarna strupena kača iz tropskih krajev.

Banani olupek

spada med biološke odpadke. Počasi zgine in se spremeni v prst. Žal je na njem nekaj strupa, s katerim na plantažah odganjajo škodljivce – bakterije, plesni in majhne živali. Tudi zanje so banane odlični posladek.

Če bananin olupek konča na cesti, nam na njem lahko spodrsne in zaradi njega grdo pademo. Gladka in vlažna notranja stran odlično drsi po asfaltu. Po tem so se zgledovali izdelovalci maziv za motorje in stroje: v mazivu so majhne podolgovate ploščice, ki odlično drsijo in omogočajo, da se deli stroja mirno vrtijo.

Zakaj niso drage?

Nenavadno je, da so banane, ki rastejo na drugem koncu sveta, v naših trgovinah cenejše od jabolk, ki rastejo pri nas. Dolga stoletja so jih obirali sužnji, ki za svoje delo niso dobili nobenega plačila. A tudi danes so delavci na plantažah zelo slabo plačani, tako da s svojim zaslužkom ne morejo niti plačati šole za svoje otroke niti obiskati zobozdravnika, če jih boli zob. Velika svetovna podjetja z bananami ustvarjajo ogromne dobičke in neizprosno tekmujejo med seboj. Te dobičke kujejo v škodo delavcev, v nekaterih državah pa morajo banane obirati tudi otroci.

Tudi otroci delajo na plantažah.

Ali veš?

- Banane niso samo okusen sadež, ampak jih uporabljajo še za vrsto drugih stvari.
- Budisti v Burmi zelene banane položijo okrog kokosovega oreha in jih darujejo svojemu božanstvu Budi.
- Hindujci v Indiji na svojih praznovanjih uglednim gostom svečano ponudijo banane.
- Tamilci na Šri Lanki z bananami okrasijo pot, po kateri do poročnega oltarja stopata nevesta in ženin.
- Na Tajskem verjamejo, da nekatere vrste banan naseljuje duh. Ta se včasih prikaže kot lepa mladenka, zato včasih okrog bananovca ovijejo satenast pas.
- Sok iz debla in listov bananovca je lepljiv, zato ga uporabljajo za preprosta lepila.
- Listi bananovca so lahko zelo veliki. Nekateri so dolgi 3 m in široki 60 cm. Domačini jih uporabljajo namesto dežnikov, saj ne prepuščajo vode. Ko preneha deževati, jih lahko brez onesnaževanja odvržejo.
- Bananin olupek iz rečne vode odstranjuje težke kovine in jo tako očisti strupenih snovi. Iz olupka so izdelali prašek, s katerim čistijo vodo, ki jo pijejo domačini v okolici velikih tropskih rek. Strupene snovi so v reke spuščale nekatere tovarne, ki proizvajajo umetna gnojila, pa tudi iskalci zlata. Če bananin prašek vsujejo v vodo, v pol ure iz nje odstrani polovico težkih kovin.
- Vlakna listov bananovca se uporabljajo za izdelavo bananinega papirja. Ta je dveh vrst: iz skorje delajo papir za umetnike, iz vlaken v deblu pa trši papir za zavijanje predmetov. Nekdaj so bananin papir izdelovali ročno, danes pa ga izdelujejo tovarne.
- Bananovec so na Japonskem že v 13. stoletju uporabljali za izdelavo odličnega blaga, npr. za oblačila, senčnike in okraske. Liste so najprej potopili v lug (jedko tekočino, ki razžira mehke snovi). Ostala so vlakna, ki so jih spredli v niti, iz teh so stkali blago, iz njega pa ukrojili oblačila.

Kako se razm

Kdo bi si mislil, da je ohranjanje rastlin na Zemlji odvisno od prenosa zelo majhnih in malo večjih semen! Vsaka rastlina namreč poskrbi za to, da proizvede semena in s tem podari življenje novi rastlini. A opraševanje je zelo zanimivo in tudi zapleteno!

Pomoč živali

Če pogledamo kak običajen cvet, opazimo **prašnike**, na katerih se nabira **cvetni prah**, in **pestič**, ki je pogosto v obliki kratke paličice. S pomočjo teh dveh organov se razmnožujejo rastline. Cvetni prah se raznosi naokoli in pristane na lepljivem pestiču, rastlina je oplojena, tako pa nastane tudi seme. Iz oplojenega cveta jablane na primer nastane jabolko, v katerem so semena! Toda cvetni prah se naokoli prenaša na različne načine. Nekatere rastline oprašijo žuželke, ptice in celo sesalci, npr. netopirji. Rastline naj bi na Zemlji opraševalo okoli 200.000 živali, **najpomembnejše so žuželke**, od teh pa so za obstoj rastlin na Zemlji najbolj zaslužne **čebele**! Živali cvetni prah prenesejo na svojih nogah, krilih ali dlačicah. Kakav, iz katerega izdelujemo čokolado, na primer oprašuje majhna, dvokrila muha. Živali prenašajo tudi semena, saj jih pojedó in izločijo z iztrebki na drugem mestu.

Veter in voda

Semena in cvetni prah vetrocvetk, na primer trav in žit, prenaša veter. Tudi seme regratovih lučk prenaša naokoli veter, tudi tisti, ki ga »narediš« ti, ko pihaš regratove lučke! Ta lahko npr. cvetni prah ali majhna semena, ki se z vetrom dvignejo v oblake, z njimi pa potem potujejo zelo daleč, prenese celo na drugo celino! Obstajajo pa tudi rastline, ki imajo potopljene cvetove in njihovo seme naokoli nosi voda.

nožujejo?

Privabljanje opraševalcev

V naravi velja pravilo: če rastlina diši in je lepo obarvana, je takšna skoraj gotovo zato, da privabi žuželke in druge opraševalce. Večina cvetnic privablja žuželke (npr. metulje in čebele) **z nektarjem**. Mnoge živali so se prilagodile pitju nektarja; nekateri ptiči, na primer kolibrije, so razvili zelo dolge kljune, s katerimi lahko sežejo v cvet in se posladkajo. Medtem ko živali pijejo nektar, se na njihovo telo prilepi nekaj cvetnega prahu, nato odletijo pit nektar na drugo rastlino in jo oprašijo. Druge rastline privablajo s svojim **vonjem**. Cvet raflezije oddaja strašno oduren vonj po gnilem mesu, ki privabi muhe, te pa morajo cvet oprašiti zelo hitro, saj je odprt le nekaj dni! Tudi **barva** lahko privabi opraševalce, zato so dnevne rastline pestrejšje, rastline, ki se razcvetijo ponoči, pa bolj blede. Te se zanašajo na oddajanje sladkobnih vonjav, ki privlačijo nočne metulje, netopirje in druge nočne živali.

Čudaška semena

Nekatera semena lahko na kalitev čakajo tudi dolga leta, iz spanca pa jih predrami zadostna količina svetlobe, vode, hranil, toplote ... Nekatera pa za »prebujenje« potrebujejo celo ogenj! Semena rastlin s suhih območij, ki so pred izsušitvijo zaščitena s trdim ovojem, namreč čakajo na ogenj, ki z vročino predre trdi ovoj in seme lahko začne kaliti. Zaspanost nekaterih semen pa prekine celo samo dim, ki ga proizvaja ogenj!

Vetrne oblike semen

Veliko semen ima zanimive oblike, da jih lahko veter prenese čim dlje. Upihni regratovo lučko in v zrak bo poletela množica majhnih semen s peresno lahkimi dlačicami, ki zadržujejo seme v zraku. Javor in bor proizvajata seme, ki ga zaradi obtežitve na eni strani in propelerju podobnega krilca pogosto vidimo vrtinčiti se v vetru.

Anja Leskovar

FOTOGRAFIJ: SHUTTERSTOCK

Kako dihamo? Se kdaj pri tem opazujemo? Se sploh zavedamo, da pljuča, ta veliki dihalni organ, vdihnejo zrak več kot 20.000-krat na dan? Ritem širjenja in krčenja pljuč določajo možgani, pri dihanju pa si pomagamo s slojem mišic, ki mu pravimo prepona, in z medrebrnimi mišicami. Dihanja se zavemo le takrat, kadar je oteženo ali kadar ga želimo zavestno uravnavati. Kako dihaš prihajajočo pomlad ti?

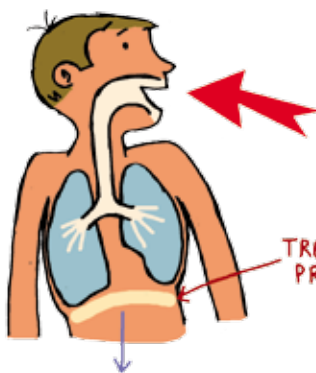

DIHANJE

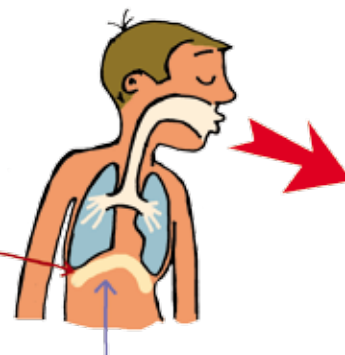
Prepona in medrebrne mišice

Proces dihanja se začne s širjenjem prsnega koša in pljuč. V spodnjem delu prsnega koša imamo ploščato mišično tkivo – prepono, ki je največja dihalna mišica in loči prsno votlino od trebušne votline. Prepona ima obliko kupole in je izbočena navzgor. Kadar se skrči, se izravna. S tem potisne organe v trebuhu navzdol in omogoči prsnemu košu in pljučem, da se razširijo. Hkrati se skrčijo tudi medrebrne mišice, ki raztegnejo prsni koš navzgor in navzven. Ob izdihu se pljučne mišice sprostijo, pri čemer se prostornina prsnega koša in pljuč zmanjša.

VDIH

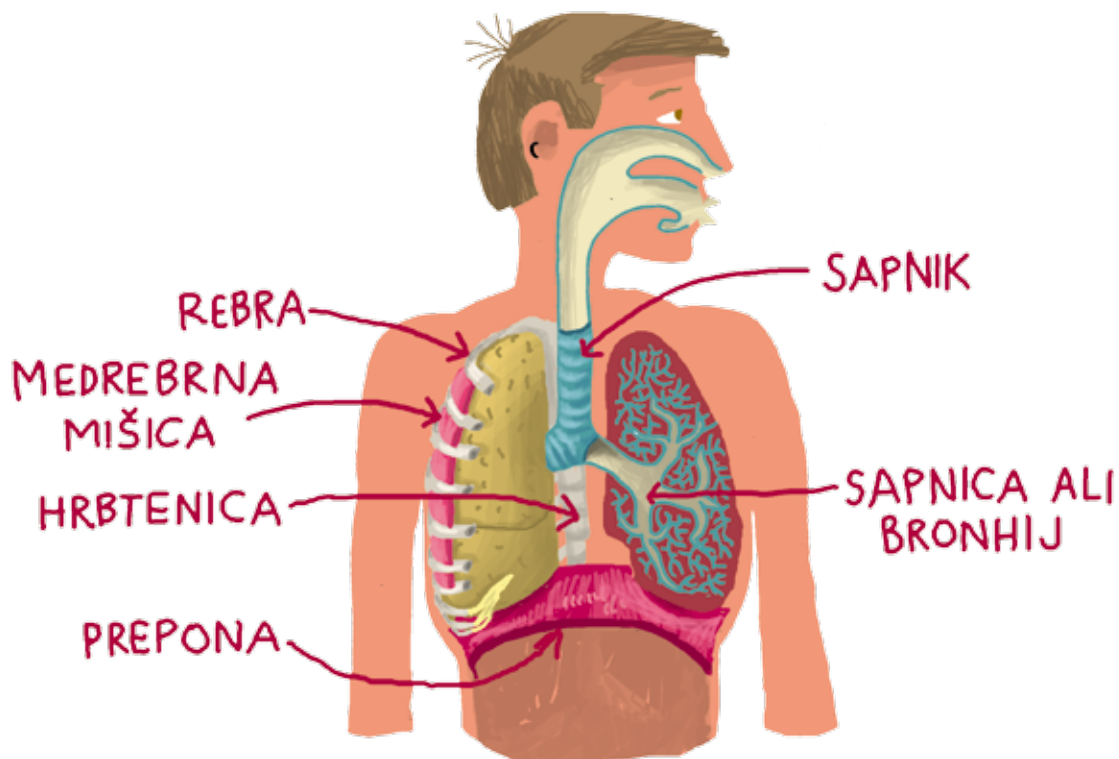

IZDIH

Pot zraka v telo

Ob vdihu mišice razširijo prsni koš in pljuča. Zrak vdihnemo po navadi skozi nosnice. V nosnih votlinah se vdihani zrak ogreje, navlaži in predvsem očisti. Tak potuje navzdol po žrelu do sapnika, od tam naprej pa po labirintu številnih razvejenih cevčic – sapnic, ki vodijo do spužvastega pljučnega tkiva, sestavljenega iz pljučnih mešičkov. Skozi tanko steno pljučnih mešičkov kisik iz zraka prehaja v kri. Kri pelje kisik iz pljuč najprej v srce, ta pa potisne s kisikom bogato kri do vseh telesnih tkiv. Izdih je podoben proces, le da poteka v obratni smeri in da z njim iz telesa odstranimo ogljikov dioksid.

Pljučni krili

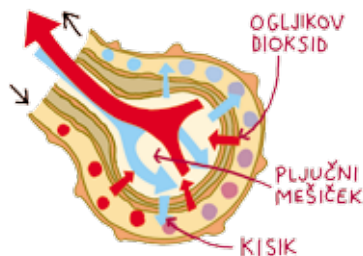
Pljuča so razdeljena na desno in levo **pljučno krilo**. Oba dela pljuč sta si podobna tako po obliki kakor po nalogah, ki jih opravljata. Pljuča so mehka, v notranjosti spužvasta. Zdrava pljuča so obarvana rožnato. Levo pljučno krilo je nekoliko manjše od desnega, ker pod njim leži srčna mišica. Pljuča so občutljiva in nežni organ, vendar tudi zelo zmogljiva, saj vsako minuto vdihnemo in izdihnemo od 50 do 60 litrov zraka.

Pljučni mešički

Na koncu vsake sapničice je grozd mehurčkov. Pravimo jim **pljučni mešički**. Pljučni mešiček je obdan z **mrežico krvnih žilic**. V vlažnih tankih stenah pljučnih mehurčkov se kisik raztopi in prodre v tanke krvne žile, imenovane **kapilare**. Tu se večina kisika poveže s hemoglobinom v rdečih krvničkah, majhna količina kisika pa potuje s krvjo v nevezani obliki.

Zaščita pljuč

Obe pljučni krili od spredaj varuje prsni koš z rebri, od zadaj pa hrbtenica. Dodatno so pljuča zaščiteni še z dvoslojno opno, ki ji pravimo prsna mrena ali plevra.

Sapnik, sapnici, sapničice

Zrak prihaja do pljuč po **sapniku**. Sapnik je najširša dihalna pot. Razcepi se v dve sapnici, ki ju imenujemo tudi **bronhija**. Vsak bronhij se cepi še naprej v najtanjše cevčice v pljučih, v **sapničice** ali **bronhirole**. Po njih pride zrak do pljučnih mešičkov.

Ali veš?

- S kihanjem in kašljanjem učinkovito prečistimo dihalne poti in odstranimo škodljive delce, ki bi lahko poškodovali pljuča.
- Zrak ustvarja skupaj z glasilkami v grlu zvok in človeške glasove, ki smo jih oblikovali v govor, s katerim lahko razumemo drug drugega.
- Kadilci si pljuča obarvajo iz rožnate v črno.
- Med tekom porabimo več kisika, zato dihamo hitreje.
- Nabiralci biserov zdržijo pod vodo do dve minuti. Pri tem plavajo in se potopijo tudi do 40 metrov globoko.

ta mesec

OPAŽUJEM IN RAZISKUJEM

MAJ

JUNIJ

Labodja družina dobi podmladek

V začetku pomladi je labodka v skrbno pripravljeno in z mehkim perjem obloženo gnezdo izlegla šest jajc. Nekaj več kot mesec dni je trajalo, da so se mladički izvalili. Ljubki so, puhasti in sivkaste barve. Zanje skrbita oba starša. Ves čas sta ob njih, odločno jih branita pred vsiljivci in jih učita različnih veščin.

Veliki vrtni polži se parijo

Maja se za velike vrtni polže začne obdobje parjenja. Med dvorjenjem se partnerja nežno dotikata z iztegljivimi izrastki na glavi in se cmokajoče objemata z mišičastima nogama. Polži so sicer dvospolniki, a med parjenjem se po navadi eden vede kot samica in drugi kot samec. Iz oplojenih jajčec se po nekaj tednih izležejo mali polžki, ki že imajo hišice.

Čas visokih trav

Staro ime meseca maja je veliki traven, torej »mesec visokih trav«. Ob koncu maja, ko so trave tik pred cvetenjem, kmetje kosijo. Posušeno travo prve košnje imenujemo seno. Včasih je bila košnja (pa tudi sušenje in spravljanje sena) za kmete vesel in družaben dogodek, skoraj praznik.

Črni bezeg zacveti

Na sončnih gozdnih robovih in jasah maja bujno zacvetijo grmi črnega bezga. Velika, dišeča bezgova socvetja nabiramo za čaj ali pa iz njih pripravljamo osvežujočo sladko pijačo – šabeso. Teknejo tudi bezgova socvetja, pomočena v testo in ocvrta. Bezeg so kot zdravilno rastlino poznali in uporabljali že v antiki.

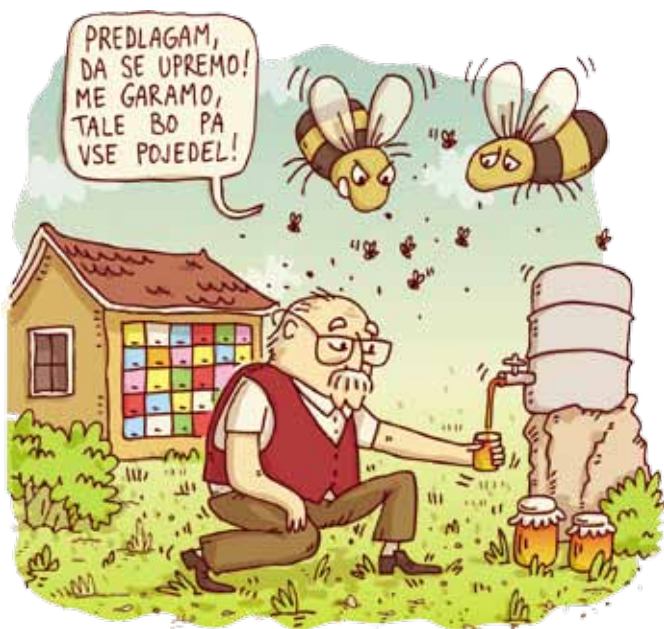
Mravlje se smukajo okoli zvončkov

Zvončki so že pred nekaj meseci odcveteli. Zdaj so njihovi plodovi zreli in se odpirajo. Semena raznašajo naokoli mravlje. Vsako seme je opremljeno s hranljivim priveskom. To je »nagrada«, ki jo zvonček nameni mravlji za pomoč pri razširjanju semen. Če maja obiščemo zvončke, lahko opazujemo mravlje pri tem opravilu.

Podleski se skotijo

Podlesek je naš najmanjši polh. Te nočne živalce so velike kot miška. Spretno plezajo tudi po najtanjših vejicah. Gnezdece iz trave in listja si zgradijo v vejah gostega grmovja. Vanj samička skoti tri do pet golih in slepih mladičev. Prav kmalu jim bodo pognali kožuščki, prvič pa bodo odprli oči po nekaj več kot dveh tednih.

Prvi med!

Če je bilo pomladno vreme čebelarjem naklonjeno in so bile spomladanske čebelje paše obilne, čebelarji ob koncu maja točijo prvi med. Za cvetlični med nabirajo čebele sladko medičino na raznovrstnih pomladnih cvetlicah, cvetočih grmih in drevesih. Akacijev med pa nastane iz medičine, nabrane na cvetovih robinije (»neprave akacije).

ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ, FOTO GRAFIJI: SHUTTERSTOCK

Nabiramo gozdne jagode

Na gozdnih robovih, posekah in jasah zorijo gozdne jagode. Res, da vsebujejo manj sladkorja kot vrtno jagode, a so precej bolj aromatične in tudi zdravilne. V slovenski naravi rastejo tri vrste jagodnjaka, med njimi pa je najbolj razširjen navadni jagodnjak. Njegove liste so včasih med drugim uporabljali tudi kot nadomestek za pravi čaj.

Tinka Bačič

fotografija
meseca

AFRIŠKA VOLOVSKA ŽABA

Živi v afriških savanah in je lahko tudi več let zakopana v tleh. Pred izsušitvijo se zavaruje s posebnim ovojem. Ta precej velika žaba se hrani z žabami in nevretenčarji. Samcu med parjenjem zrastle dva velika zoba, ki ju uporablja za odganjanje tekmecev. Samec skrbi tudi za naraščaj.

Pred približno 3 meseci smo dobili psa iz Bosne (z ulice), takrat je bil pes čisto miren in plašen. Zdaj se je malo razigral in postal je živahnejši. Hitreje teče, se igra z drugimi kužki ... Noče pa se igrati na primer z vrstico, žogo ... Kako naj jo »naučim« se igrati?

Hvala

Metka, 12 let

Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Dr. Vetko

Dragi dr. Vetko, na cesti sem pred 8 dnevi našel malo mucko, zdaj pa noče biti več pri meni. S čim naj jo nahranim? Zmeraj mi zbeži. Kam naj jo dam? Kaj naj naredim z njo? Prosim, pomagaj.

Albin, 10 let

Albin, verjetno je mucka precej plašna in se bo težko navadila nate, če ji ne boš ponudil kaj slastnega in če se ne boš potrudil in bil z njo zelo prijazen. Upam, da je sicer nekje na varnem (kolikor je lahko zunaj varna) in daleč od prometnih cest. Super bi bilo, če bi kupil mačjo hrano in ji jo ponudil vedno na isto mesto. Boš videl, kmalu bo prihajala po hrano tja, ti pa lahko ta čas izkoristiš in se ji počasi približuješ. Upam pa, da ji boš ponudil dom. Torej, da jo boš navadil nase in jo vzel k sebi. Vsaj nekaj časa, če ne že za stalno, bi bilo dobro, da je v hiši, da se te navadi in da se vživi v svoje novo okolje. Ker jo boste crkljali in bo imela dobro in redno hrano, ne bo nič kaj preveč pogrešala zunanjega življenja. Pozneje ji lahko dovoliš kakšen izhod na vrt. Če mucke nikakor ne morete imeti, je najbolje, da med znanci in sosedi poskušaš najti dom zanjo; vedno se najdejo prijazni ljudje, ki imajo radi mucke. Če res ni nikogar, pa je bolje, da mucko oddaš v zavetišče, kjer ji bodo našli topel dom, kot pa da jo prepustiš življenju na ulici, številnim neželenim mladim in vsem nevarnostim, ki prežijo na zunanje mačke.

Dragi dr. Vetko!

Moja psička je stara 13 let in se vedno umakne moji sestrični, ki je stara 3 leta, če jo hoče pobožati. Zares ne vem, zakaj to počne? Prosim, odgovori mi.

Neja, 10 let

Neja, s tvojo psičko ni nič narobe, prav nasprotno. Je zelo modra. Očitno se je naučila, da otroci včasih niso najbolj nežni in da ne znajo lepo pobožati in pogladiti, ampak da ščipajo, praskajo in včasih tudi (ja, tudi to počno!) grizejo. Zato se majhnim otrokom raje izogiba in tako prepreči neprijetno cukanje. Saj je res bolje tako, kajne, kot da bi imela problem, ker bi psička glasno protestirala proti »grobosti«
tvoje sestrične?

Dragi dr. Vetko!

Imam muco, ki jo očitno boli desna tačka. Sicer je že star, me zelo skrbi zanj. Pozabila sem omeniti, da med drugim tudi šepa, torej težko hodi.

Hvala za tvoj nasvet in odgovor, saj sem že čisto obupana. In upam, da izbereš moje pismo.

Jozo (moj bolni mucek), 11 let

Tole pa bo nujno za veterinarja. Z muco je nekaj narobe. Lahko da jo je zbil avto, lahko da se je kako drugače poškodovala, lahko jo tarejo leta ... Zaradi bolečin muca šepa in lahko si predstavljaš, da ji ni lahko. Vsekakor bo moral veterinar mucko skrbno pregledati in ji pomagati, da je ne bo bolelo. Tudi če gre za starostne artrične spremembe, so danes na voljo tako dobra zdravila, da je mogoče povsem odpraviti bolečine. Najprej naj veterinar mucko pregleda, potem pa se bosta dogovorila za primerno zdravljenje, da bo za tvojo živalco najbolje poskrbljeno.

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh: **www.mladinska.com/mojplanet/drvetko**

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

**Saj ni res,
pa je**

Bajkalsko

**Je najstarejše in najgloblje
sladkovodno jezero na svetu.
Vsebuje kar petino vse
sladke vode na Zemlji.
Čeprav temperatura
vode le redko preseže
osem stopinj, to ne
moti edine vrste
sladkovodnih tjušnjev
na svetu.**

Bajkalski
sladkovodni tjujnji

Bajkalsko jezero

Piten velikan

Bajkalsko jezero na jugovzhodu Sibirije je staro 25 milijonov let in je po nastanku najstarejše na svetu. Voda je še vedno tako čista, da jo lahko pijemo. Pozimi, ko jezero zamrzne, iz ledene skorje izrezujejo kocke ledu in jih prodajajo v okoliških krajih.

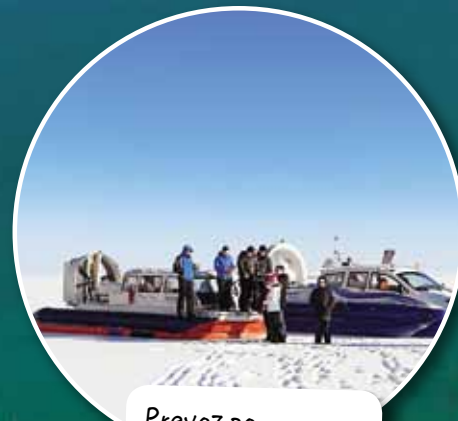
Jezero pozimi zamrzne
več metrov v globino.

Od plovbe do dirk

Jezero je prevozno vse leto. V toplim obdobju s plovili, pozimi pa z avtomobili in celo s kamioni. Led je namreč debel več metrov in vožnja po njem je varna.

Mednarodno tekmovanje
v jadranju na ledu, Irkutsk

Prevoz po
zaledenem jezeru

jezero

Popotresna
razpoka v ledu

Leseni bungalovi
ob jezeru

Bajkalsko
jezero poleti

Nemirni in zanimivi kraji

Območje Bajkalskega jezera je seizmično aktivno. To pomeni, da ga skoraj vsako leto prizadene kak večji potres. Zato je okoli njega precej termalnih vrelcev, ob katerih so zrasla letovišča.

Največje vodno križišče

V jezero priteka več kot 340 rek, od tega sedem velikih: Selenga, Čikuj, Hilok, Uda, Turka, Barguzin in Zgornja Angara. Odteka le reka Angara. Na jezeru je celo 22 otokov, največji med njimi je Olhon, ki je dolg kar 72 km.

Bajkalski rekordi

- Je najstarejše, najgloblje in največje sladkovodno jezero na svetu.
- Razteza se na površini 31.494 km², kar je enako površini ene Slovenije in pol.
- Dolžina brega meri več kot 2000 km, globina jezera doseže 1743 m.
- Jezero vsebuje več kot 23.000 km³ vode, kar je enako prostornini vseh severnoameriških Velikih jezer.
- Pod jezerom leži globoka, 25 do 30 milijonov let stara celinska prelomna razpoka, ki se širi s hitrostjo dva centimetra na leto.

Ali veš?

- O jezeru se je do začetka gradnje čezsibirske železnice konec 19. stoletja vedelo bolj malo. Proga je bila za tiste čase izjemen tehnološki podvig, saj so morali zgraditi 200 mostov in 33 predorov.

Pitoni

Pitoni so edina skupina kač, pri katerih lahko opazimo pravo valitev.

Valjenje je beseda, ki ima v pogovorni slovenščini mnogo pomenov. Slovenci to besedo uporabljamo tako za odlaganje jajc (zvaliti = znesti jajce), valjenje (sedenje na jajcih) pa tudi za izvalitev mladičev (ko mladič zleze iz jajčnih lupin). Valjenje jajc pri ptičih je splošno znano dejstvo, saj je to njihova osnovna značilnost. Pri kačah je to velika izjema.

Ko življenje narekujejo letni časi in vreme

V nasprotju s ptiči je kačja značilnost **nestalna telesna temperatura**, ki je močno odvisna od nihanj temperature v okolju. Osončenost, temperatura in letni časi zato močno vplivajo na način življenja kač pa tudi na njihovo razmnoževanje. V krajih, kjer je vse leto toplo in vlažno, imajo kače le malo težav z zarodom. Večina jajca z mehko lupino le odloži na primerno vlažno in skrito mesto in jih zapusti. V hladnem ali puščavskem okolju, kjer bi temperaturna nihanja velikokrat uničila napol razvit zarod v jajcih, se je bolj obnesla **živorodnost**. Jajca tako do izvalitve ali celo še nekaj časa po njej čakajo kar v telesu samice, podobno kot pri naših gadih ali modrasu, mladiči

pa se tako izležejo živi. Doslej ni znano, da bi katera od vrst kač varovala in skrbela za izleženi zarod, jih pa nekaj varuje jajca, ki jih greje edinole toplota okolice ali gnijočega rastlinja. Takoj po izvalitvi so vse kače prepuščene same sebi.

Nenavadna jajca

Za vse kače velja, da se jajc po odlaganju ne sme obrniti. Po odlaganju se namreč tekoča jajčna vsebina usede na dno, zračni mehurček, skozi katerega zarodki dobijo kisik, pa splava na vrh. Če kasneje jajca obrnemo, lahko mladiče, ki so znotraj jajca pritrjeni na ovojnice, zadušimo. Kače običajno odložijo med 10–20 jajc, pitoni pa spadajo med tiste, ki jih odložijo največ – tudi do 100. A ta niso jajčaste oblike, pač pa bolj spominjajo na gomolje krompirja. Razlikujejo se tudi po velikosti. **Nekaj jajc, ki jih je izlegla indijska pitonka Iza, si lahko v hiši inkubator ogledaš tudi v ljubljanskem živalskem vrtu.**

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ZOO LJUBLJANA

Najdaljše, najstarejše in ene najtežjih kač na svetu

Vsi velikostni in starostni rekordi med kačami pripadajo pitonom in njihovim bližnjim sorodnikom boam, kamor uvrščamo tudi anakonde. Zaradi težav z dokazovanjem nekaterih starih navedb viri niso povsem enotni o konkretnih rekordih. Kljub temu nam dajo lahko dober vtis, kako mogočna bitja so te kače. **Za najdaljšo kačo na svetu velja mrežasti piton, dolg približno 10 m**, tej vrsti pa pripada tudi rekord najtežje kače v ujetništvu. Dosegel ga je piton Colossus iz živalskega vrta Highland Park ZOO, ki je pri 8,68 m tehtal **145 kg**. Rekordno težka anakonda iz divjine je bila nekaj cm krajša, tehtala pa je kar 227 kg. Pitonom pripada tudi starostni rekord. Čeprav večina kač v naravi doživi le nekaj let in največ trideset, je v ujetništvu živeči kraljevi piton, ki dosega dolžine le okrog 110 cm, dočakal kar **47 let**.

Edine valeče mame med kačami

Pitoni so edina skupina kač, pri katerih lahko opazimo pravo valitev: samica jajca skrbno in nežno ovije v nekakšno kopico, jih ves čas varuje in jih ne zapušča. A največje presenečenje za biologe je to, da lahko **žival, ki nima stalne telesne temperature, dejansko segreje jajca na do 7 °C višjo temperaturo od okolice**. To jim uspe tako, da se ob ohladitvi začnejo tresti podobno kot ljudje, ki jih zebe. Mišice se z drhtenjem krčijo in sproščajo ter tako ustvarjajo toploto. Pomagajo si tudi z nežnim premikanjem jajc bodisi proti soncu ali proti senci.

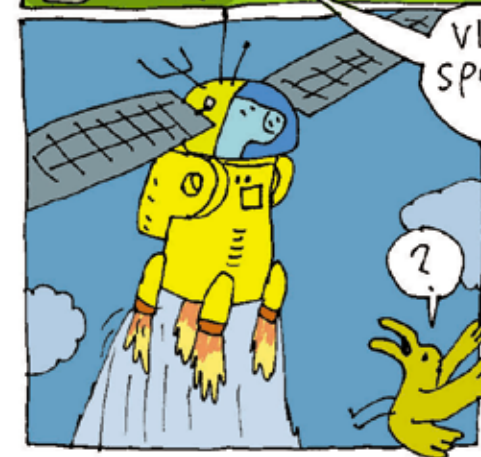

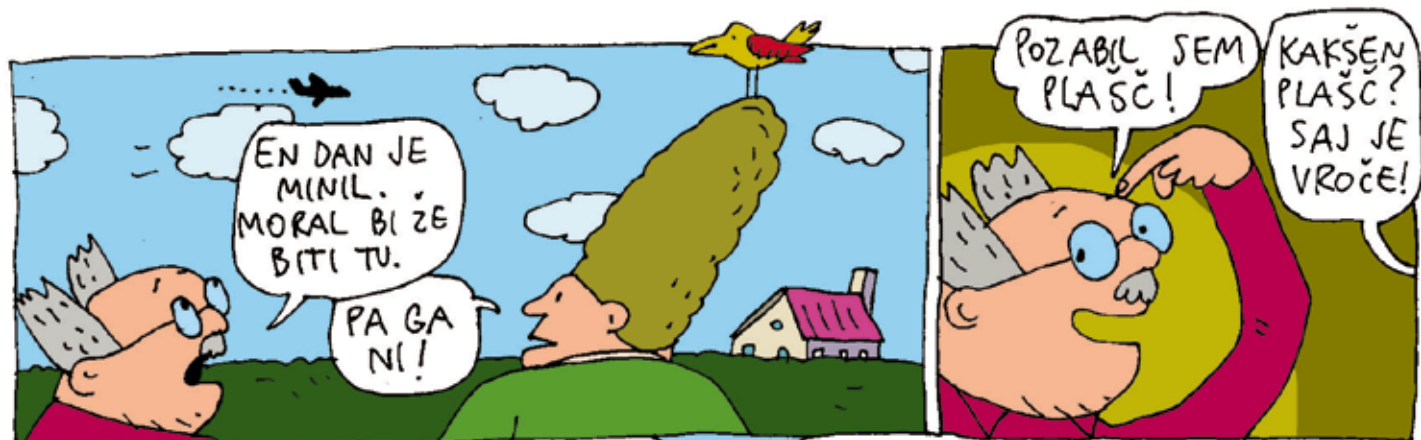
Anatomski posebnosti

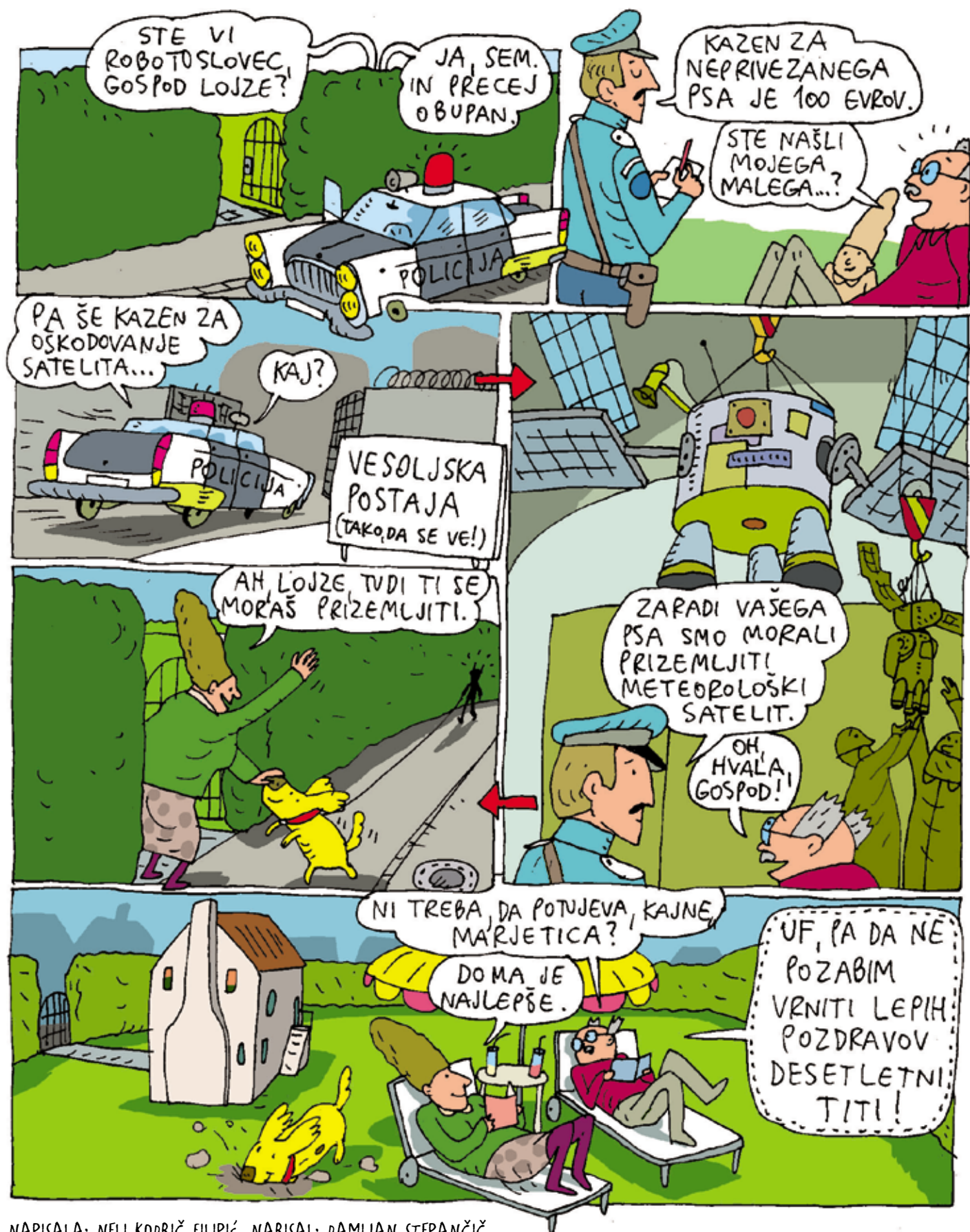
Kače so tudi **živali z največ vretenci in rebri**. Imajo lahko celo več kot **400 vretenc**, posledično pa približno 20 % manj parov reber, saj obdajajo celotno telo, razen kratkega repa. Pri pitonih in udavih najdemo ob kloaki tudi par ostrog – ostankov zakrnelih nog. Najdaljše so pri samcih pitonov. Z njimi masirajo in s tem tudi stimulirajo samico med parjenjem.

Barbara Mihelič

JUPITER

Jupiter je največji planet v Osončju. Njegov premer je približno desetkrat večji od Zemljinega, vanj pa bi lahko zložili kar 1321 Zemelj. Ker se Zemlja in planeti gibljejo okoli Sonca, se njihova lega glede na nas stalno spreminja. Zaradi tega planetov na nebu ne vidimo vedno v istem delu leta in ob istem času dneva. Letos imate v maju lepo priložnost, da si Jupiter ogledate z daljnogledom ali teleskopom, saj je ta planet viden zvečer na zahodnem delu neba.

Galilejevo odkritje

Jupiter je na nebu videti kot zelo **svetla zvezda**, nič drugačna od drugih zvezd. Če pa vanj pokukate z daljnogledom, se vam razkrijejo osupljive podrobnosti. Prvi, ki je z daljnogledom opazoval Jupiter, je bil italijanski učenjak Galileo Galilej. To je bilo pred štiristo leti. Ko je Galilej prvič videl Jupiter skozi daljnogled, se je skoraj onesvestil. V njegovi bližini je namreč opazil štiri svetle pičice, razvrščene v ravni vrsti. Ko je čez nekaj ur z daljnogledom spet pogledal proti Jupitru, je opazil, da se je razporeditev svetlih pičic spremenila. To je lahko pomenilo samo eno: da so **pičice Jupitrove lune**, ki krožijo okoli velikega planeta. Tako je odkril štiri največje Jupitrove lune: Io, Evropo, Ganimed in Kalisto. V tistih časih so bili vsi prepričani, da Sonce, planeti in zvezde krožijo okoli mirujoče Zemlje, zato je bilo Galilejevo odkritje zelo pomembno, saj je pokazalo, da vesoljska telesa krožijo tudi okoli drugih, navadno večjih teles. Prav zato je malo verjetno, da bi veliko Sonce in drugi planeti krožili okoli Zemlje.

FOTOGRAFIJA: NASA/JPL/UNIVERSITY OF ARIZONA

Tako je videti Jupiter z manjšim lovskim daljnogledom. V njegovi bližini z lahkoto razpoznate štiri največje lune.

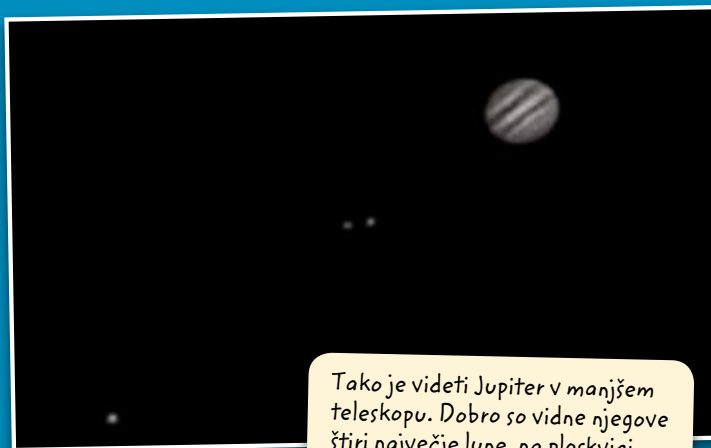
Po poteh Galileja

Galilejev daljnogled je bil v primerjavi z današnjimi daljnogledi slab, saj je dajal motno in neostro sliko. Če imate doma kakršenkoli daljnogled, na primer lovski dvogled, potem lahko z njim ponovite Galilejevo odkritje, saj boste z njim še bolj kot italijanski učenjak videli štiri največje Jupitrove lune! Velja pa opozorilo, da daljnogled pritrdite na stojalo ali pri opazovanju vsaj roke naslonite na kako trdno podlago, sicer zaradi tresenja rok ne boste ničesar videli. Ker Io, Evropa, Ganimed in Kalisto krožijo okoli Jupitra, se njihova razporeditev stalno spreminja. Neki večer boste denimo videli le dve luni, ker drugi dve zakriva planet. Če boste naslednji večer opazovanje ponovili, potem boste morda videli vse štiri lune. Astronomi znajo položaj

FOTOGRAFIJA: ANDREJ GUŠTIN

Jupiter nima trdnega površja. Na njem so vidni le v pasove razporejeni raznobarvni oblaki in številni orkani. Slika je iz vesolja posnela sonda Cassini.

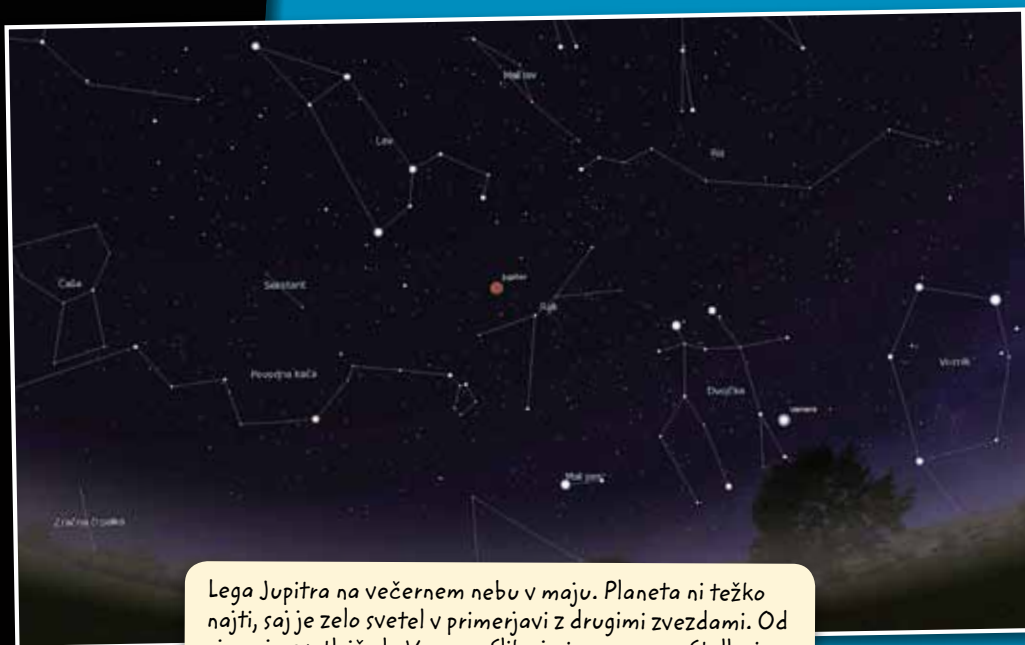
Tako je videti Jupiter v manjšem teleskopu. Dobro so vidne njegove štiri največje lune, na ploskvici planeta pa temna oblačna pasova.

FOTOGRAFIJA: ANDREJ GUŠTIN

Plinasti velikan

Jupiter je plinast planet, kar pomeni, da nima trdnega površja kot Zemlja, Luna ali Venera. Če bi se lahko spustili nanj, bolje rečeno vanj, bi leteli skozi vse gostejše oblake, do tal pa ne bi nikoli prišli. Jupiter se tudi zelo hitro vrti. Za en obrat okoli svoje osi potrebuje nekaj manj kot deset ur. To je res malo, če vemo, da se desetkrat manjša Zemlja enkrat zavrti v 24 urah. Posledica hitrega vrtenja so močni vetrovi, ki divjajo v Jupitrovi atmosferi, številni orkani oz. cikloni itd. Med najbolj znanimi cikloni je Velika rdeča pega, orjaški vrtnec, ki je skoraj dvakrat večji od Zemlje in na Jupitru verjetno obstaja že tisočletja. Vse, kar lahko na Jupitru opazujemo, je njegova razburkana atmosfera. Nekaj njenih podrobnosti razkrije že manjši teleskop, z nekoliko večjim teleskopom pa lahko vidite tudi rdečo pego. Kar boste na Jupitru najprej opazili v manjšem teleskopu, sta dva temna pasova. Na velikem planetu so raznobarvni oblaki namreč razporejeni v pasove, med katerimi sta dva najbolj izrazita. Večji teleskop pa bo razkril še na desetine drugih tanjših pasov, Veliko rdečo pego in številne manjše vrtnce.

lun natančno izračunati, zato je njihovo razporeditev v določenem trenutku mogoče napovedati za leta naprej. Sami si lahko pomagata z astronomskim programom Stellarium, ki je na internetu prosto dostopen (www.stellarium.org/). Na voljo je tudi slovenska različica. Ta program vam bo v pomoč tudi pri drugih opazovanjih nočnega neba, na primer pri prepoznavanju ozvezdij, zvezd in planetov.

Lega Jupitra na večernem nebu v maju. Planeta ni težko najti, saj je zelo svetel v primerjavi z drugimi zvezdami. Od njega je svetlejša le Venera. Slika je iz programa Stellarium.

Andrej Guštin

Kužki tako jasno izražajo, kaj bi radi in kako se počutijo, da se nam včasih zdi, kakor da govorijo človeški jezik. Ker znajo vse očitno pokazati in ker hkrati odlično razberejo, kaj bi mi radi od njih in kako se počutimo, pa jim našega pravega jezika niti ni treba znati. Pasji jezik, iztegnjen do tal, pomeni, da je kužku vroče, to ti je najbrž jasno kot beli dan. Kako dobro pa razumeš tisti drugi pasji jezik?

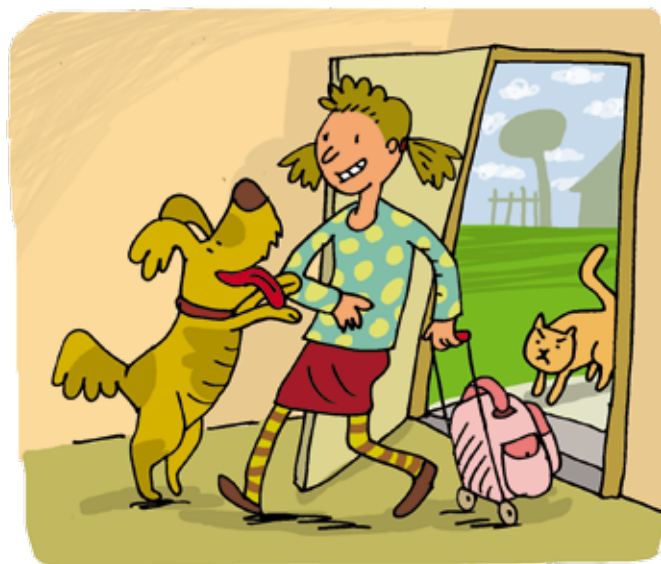
1. Anja si s prijatelji privošči okusno malico. Kako močno si želi Floki pridobiti delež tega obroka?

- *** Vdano čaka pod mizo, da po nesreči pade kaj na tla.
- * Trudi se na vse kriplje, le še vilice in prtiček okrog vratu mu manjkajo.
- *** Kot lepo vzgojen pes se umakne v kot in da ljudem mir.

2. Na kakšno dobrodošlico naleti Anja, ko se vrne iz šole?

- *** Floki brezbrizno spi naprej.
- * Flokiju se od veselja meša.
- ** Floki jo zadržano pozdravi.

3. Na sprehodu Anja Flokiju meče žogico. Koliko mu je pri srcu ta igrača?

- *** Iz vljudnosti se bo lagodno odsprehodil ponjo.
- ** Čez nekaj časa se zanjo ne bo več zmenil.
- * Čisto je na trnih – kot nor bo zdivjal za njo.

4. Floki na sprehodu sreča večjega psa. Kako prijetno se pri tem počuti?

- * Zelo ga je strah; zadržano čaka, da ga pes ovoha do konca.
- ** Srečanje se mu ne zdi nič posebnega, precej je sproščen.
- *** Pogumno zavzame napadalno držo – mu bo že pokazal!

5. Anja gre na obisk k prijateljici. Floki ne more z njo. Koliko je tega vesel?

- * Upa, da ga bo vzela s sabo, in poklapano zre za njo.
- *** Na vsak način sili z njo. Če bi šlo, bi se še sam obul.
- ** Tega je vaje, ravnodušno se zlekne v kot.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic

DR. NOV

Od 9 do 12 zvezdic

ŠE MALO VAJE

Od 13 do 15 zvezdic

POPRAVNI IZPIT

Čestitamo! Pasjo govorico odlično razumeš. Dobro razbereš, kdaj je pes vesel in kdaj žalosten, kdaj lačen in kdaj ga kam tišči. Morda imaš kužka doma in pasji jezik razumeš iz izkušenj. Če pa neuspešno prepričuješ starše, naj ti dovolijo psa, jim lahko pokažeš rezultat tega testa – tudi če se ne bodo omeščali, bodo vsaj vedeli, da ti psi niso španska vas.

Si na dobri poti, da obvladaš pasjo govorico. Če si pse želiš razumeti, njihovemu jeziku posveti malo več pozornosti in poskusi pridobiti več izkušenj – če sam nimaš psa, ga ima morda tvoj sosed. Saj ti bo kmalu jasno: če ti kuža s smrčkom sili v sendvič, bi rad kos »pogače« zase, to najbrž veš že zdaj; a če poklapano ždi v kotu, ne pomeni, da lagodno dremlje.

Pasji jezik si precej narobe razlagaš. V resnici kužki svoje počutje izražajo podobno kot ljudje. Mi sicer uporabljamo besede, a svoje počutje izražamo tudi s telesom. In čeprav ne moremo dobesedno stisniti repa med noge, ker ga nimamo, ta izraz vseeno precej dobro pove, kako pokažemo strah. Še enkrat si oglej sličice, morda ti bo šlo reševanje zdaj bolje.

KRIŽANKA

Ugani, kaj je na fotografijah, in reši križanko.
Poišči obarvano besedo.

4

3

	1	2	FIŽOLOVI PLODOVI	3	RIBA IN POKLIC	ŽAREČ DELEC	
SAMCI GOSI							TONE ALIČ
RIMSKA 1100				2	1		
ZABE- LJENOST JEDI							
DEKLICA, KI VELIKO JOKA					3		4
GONIČ NAJ- VEČJIH ŽIVALI							
		4					5
		IVO SVETINA					

Sestavil: Jože Petelin

2

1

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Rešitev pošlji najpozneje do **31. maja 2015** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **3 nagrajence**, ki bodo prejeli **majico Moj planet**. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Ime nagrajencev bo objavljeno na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v junijski številki Mojega planeta.

Poznaš kosca?

Če bi rad spoznal to redko ptico, se nam pridruži v petek, 29. maja 2015, in pridi na Koščev izlet na Iški morost!

Podali se bomo na večerni izlet v Naravni rezervat Iški morost na Ljubljanskem barju in tam poslušali njegovo petje. Med sprehodom po krožni učni poti bomo prisluhnili tudi drugim vrstam ptic, ki pojejo in se oglašajo v večernem času. Skoraj gotovo bomo slišali glasno petje slavca, oponašanje močvirske trstnice, morda pa tudi enakomerno petje rečnega cvrčalca in kobiličarja.

Dobimo se ob 20. uri na mostu čez reko Iško med Brestom in Tomišljem.

Za obisk priporočamo pohodno obutev, ob dežju pa tudi škornje.

Prijave in informacije na številki 01 426 58 75 (vsak delovnik med 9.00 in 15.00) ali na elektronskem naslovu zeljko.salamun@dopps.si
Izlet bo vodil Željko Šalamun.

Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva www.ptice.si in na FB-strani www.facebook.com/pticeDOPPS najkasneje na dan dogodka.

Pes od nekdanj velja za človekovega najboljšega in najbolj zvestega prijatelja. Skozi tisočletja se je naučil brati našo telesno govorico in se nam trudi čim bolj prilagoditi. Koliko sami razumemo in upoštevamo njegova sporočila?

Jih res razumemo?

Ali se pes (rad) objema?

V našem jeziku z objemom izražamo naklonjenost, ljubezen, včasih tudi tolažbo in podporo. Ko objamemo psa, mu želimo povedati, da ga imamo radi, da se želimo igrati z njim ali ga ljubkovati. Včasih psa nagonsko objamemo, ko ga želimo pomiriti ali potolažiti. A pes ne razume, kaj pomeni objem, saj v pasji govorici objemanje ne obstaja. Naše početje ga lahko odvrne ali celo prestraši.

Socializiran pes se objemanju prilagodi, a nas opozori, da mu je neprijetno:

- nežno se poskuša izmakniti iz objema,
- začne se oblizovati ali celo zehati in sopsti,
- možno je tiho renčanje, ki je zadnje opozorilo, naj ga pustimo pri miru.

Pes, za katerega je objemanje preveč stresno, nas opozori drugače:

- z oblizovanjem, sopenjem, zehanjem in/ali renčanjem,
- s privihanimi ustnicami, tako da pokaže del zob ali celo čeljusti,
- z ugrizom.

Kako svojemu psu pokažeš, da ga imaš rad?

Psa pokličeš k sebi, ga pobožaš, pohvališ, povabiš k igri. Najbolje pa je, da počakaš, da pes sam poišče tvojo bližino. Ko pride k tebi, izkoristi priložnost za božanje, ljubkovanje in igro, saj ti je pes dal jasno vedeti, da si želi tvojo družbo.

Socializiran oz. dobro vzgojen pes ima skrbnika, ki razume pasjo govorico. Tak pes se vede umirjeno, upošteva navodila svojega gospodarja in se kljub radovednosti ne zaletava v druge pse in ljudi.

Pasji poljubi

Oblizovanje lahko v pasjem svetu pomeni čiščenje, medsebojno povezovanje in izražanje naklonjenosti, pogosto pa pes na ta način izraža tudi prošnjo. Če smo si ravnokar privoščili priboljšek, nam pes z oblizovanjem sporoča, naj delimo hrano z njim. Če se pes oblizuje, medtem ko ga objemamo in poljublamo, nas opozarja, da mu je neprijetno, zato prenehajmo. Neprestano lizanje je lahko znak močnega stresa, ki mu je pes izpostavljen. Naša naloga je, da ugotovimo, kaj povzroča ta stres.

Kako prepoznaš prestrašenega psa oz. psa v stiski?

Prestrašen pes poleže uhlje čim bolj tesno h glavi, gleda nekoliko izpod čela in s tem kaže beločnico – bele koticke oči. Usta so po navadi zaprta, če se počuti ogroženega, pa lahko začne vihati ustnice. Koža nad smrčkom je nagubana in pes pokaže zobe ali celo čeljusti. Rep je spuščen ali celo pomaknjen med zadnje noge. Pes zelo jasno sporoča, da nas utegne zaradi občutka ogroženosti napasti.

Kako prepoznati jeznega, napadalnega psa?

Tak pes ima nagubano kožo nad smrčkom in visoko dvignjene uhlje. Bolj ko kaže zobe in čeljusti, bolj je vznemirjen. Napadalen pes renči in laja. Njegove noge so trdno vkopane, telo vključno z repom pa otrplo. Če se pes zapodi vate ali te ugrizne, si žal spregledal njegova opozorila.

Kako ukrepati?

Ohrani mirno kri. Proti psu se obrni z bokom, stoj vzravnano in predvsem nepremično. Če te je zelo strah, močno skleni roke v svojem naročju. Stoj čim bolj trdno, vkopano, glej stran od psa ali preprosto zamiži. Dihaj umirjeno in ne spuščaj glasov. Če ohraniš ta položaj, te pes ne bo več dojemal kot grožnjo ali nevšečnost in se bo prej ali slej naveličal prežati nate.

Ali veš?

- Psu ne smeš strmeti iz oči v oči; podrediv pes bo umaknil pogled, dominantnejši pes pa te utegne opozoriti na manj prijazen način.
- Če psa ne poznaš, vedno vprašaj lastnika, ali se mu smeš približati in kako.
- Ne sklanjaj se nad psa, raje ga počohaj pod vratom ali po prsih.
- Psu se vedno približaj od strani v rahlem loku.

Povej naprej!

David Williams

MIHEC MILIJARDER

Mihec je najbogatejši dvanajstletnik na svetu. Ima svojo dirkalno stezo in dirkalni avto, petsto parov športnih copat, svoj park za skejtanje, vodni tobogan, vse računalniške igrice na svetu in še in še. Ja, ima vse, kar se da kupiti z denarjem, ampak potrebuje le eno: prijatelja. Ko se zdi, da ga celo najde, se stvari resnično zapletejo. Vabljeni v napeto pustolovščino s helikopterji, zmešano kuharico, zlobno učiteljico, letječimi svežoriti in slastnimi čokoladkami!

Razvpiti britanski komik in pisatelj David Williams je najbolj priljubljen avtor za otroke v Angliji. Njegove knjige so se zasidrale tudi na vrhovih mednarodnih knjižnih lestvic, za svojega pa so ga takoj vzeli še slovenski bralci – na mah jih je osvojila Babica barabica, ne dvomimo pa, da jim bo všeč tudi nova dogodivščina z Mihcem Milijarderjem. Zabavne ilustracije je narisal Tony Ross, ki ga otroci poznajo po priljubljenem Groznem Gašperju.

Dav Pilkey

KAPITAN GATNIK IN TIRANSKA TLAKA

Najbolj carska serija, ki še naprej trga gate!

Turboskret 2000 vrača udarec! Krvoločni klozet, znan po tem, da pohrusta vse, kar mu pride na pot (najbrž tudi Hudo mravljico), je tokrat lačen ... MAŠČEVANJA! Usoda človeštva na srečo znova leži v rokah Grege in Klemna ter njunega zateženega sovražnika Matevža Mevže. Bo moč gatograba zmagala? Ali bo neverjetni Kapitan Gatnik odplaknjen za vedno? Pod prevod se je podpisal carski prevajalec Boštjan Gorenc - Pižama.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali www.emka.si

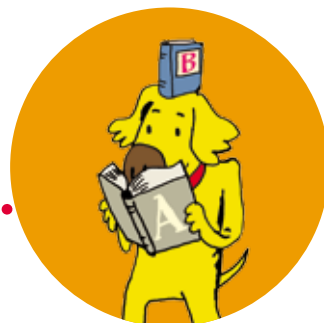
Irena Cerar

KAMNIŠKE PRAVLJIČNE POTI Družinski izletniški vodnik

Ilustracije: Polona Lovšin in Milan Erič

Izletniški vodnik je namenjen družinam z radovednimi in pustolovščin željnimi otroki. Vsebuje 20 izletov po Kamniku in njegovi okolici. Avtorica nas popelje po bogatem svetu ljudskih pravljič, ki so se ohranile v okolici Kamnika. Izhodišče za vsak ptep je ljudska pravljičica ali povedka, izlet pa nas popelje na kraje, omenjene v zgodbi, ki so dodatno predstavljeni s fotografijami, preglednim zemljevidom ter opremljeni z vsemi potrebnimi podatki za pripravo in izvedbo »pravljične poti«. Predlagani izleti so različnih težavnostnih stopenj, od kratkih in nezahtevnih sprehodov do planinskih izletov v sredogorje, zato lahko v vodniku vsaka družina najde svojim izkušnjam in željam primerne izletniške cilje.

KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV, DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVII MOJ PLANET

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____
(ime in priimek)

_____ (naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Nagrajenci

NAGRAJENCI IZ APRILSKE ŠTEVILKE REVII MOJ PLANET

Aprilska mreža

Rešitev: **koklja.**

Majico Moj planet prejmejo **Žan Virag** iz Beltincev, **Nina Napotnik** iz Velenja in **Jaša Novak** iz Ljubljane.

Nagrade bomo poslali po pošti.
Iskrene čestitke!

Paradižnik Lušt iz integrirane pridelave

Sveži, sočni, okusni, zdravi paradižniki iz Prekmurja.

V Prekmurju letos že četrto sezono na integriran način pridelujejo pravi slovenski paradižnik LUŠT, ki ga odlikujejo okus, svežina in sočnost. Posebnost zgodbe LUŠTnega paradižnika je poseben način integrirane pridelave, ki omogoča rast in obiranje paradižnikov tudi pozimi. Zasajeni so v naravno mešanico šote in kokosovih vlaken oziroma v t. i. organski substrat.

Tudi ogrevanje je v sodelovanju z naravo. Ob rastlinjaku je namreč velik ogrevalni potencial – geotermalna vrtina.

Pomagajo jim čmrlji, zalivajo z deževnico, obirajo ročno

LUŠTne paradižnike oprašujejo čisto pravi čmrlji, ki so del stalne favne v rastlinjaku. Tam opravljajo svojo naravno nalogo opraševanja. So pa čmrlji tudi živ dokaz, da se pri njihovem

načinu integrirane pridelave ne uporabljajo strupena škropiva, saj bi v nasprotnem primeru čmrlji prav gotovo poginili. Če rastline ali plodove vseeno napadejo kakšni škodljivci, imajo v rastlinjaku njihove naravne sovražnike,

t. i. plenilce, ki po naravni poti opravijo z njimi. LUŠTne paradižnike redno zalivajo z deževnico, ki jo zbirajo v laguni ob rastlinjaku. Vsi paradižniki pa so obrani ročno. Tako je zagotovljeno, da so obrani točno tisti paradižniki, ki so glede na zrelost za to primerni. Tudi zato je okus LUŠTnega paradižnika kot z vašega domačega vrta, pa čeprav zunaj sezone.

OGRAJENI SPOROČILO

Le najboljši je LUŠT

Ni pa vsak paradižnik, pridelan in obran v njihovem rastlinjaku, LUŠTen paradižnik. Ampak le tisti, ki je dozorel na rastlini, kar mu daje polno rdečo barvo in visoko vsebnost likopena – naravnega antioksidanta. Ta v najkrajšem možnem času, brez dolgih transportov in zorenja v hladilnici, naravno zrel in okusen doseže vse vas, ki radi razvajate brbončice s prvovrstnim okusom tega rajskega sadeža. Zato je paradižnik LUŠT v prepoznavnih črnih zabojčkih, označenih z znakom integrirani. Okusen. Svež. Zdrav. Rdeč. Sočen. Poln. In dišeč. Pravi slovenski paradižnik, torej! Tak kot z vašega vrta ali vrta vaše babice.

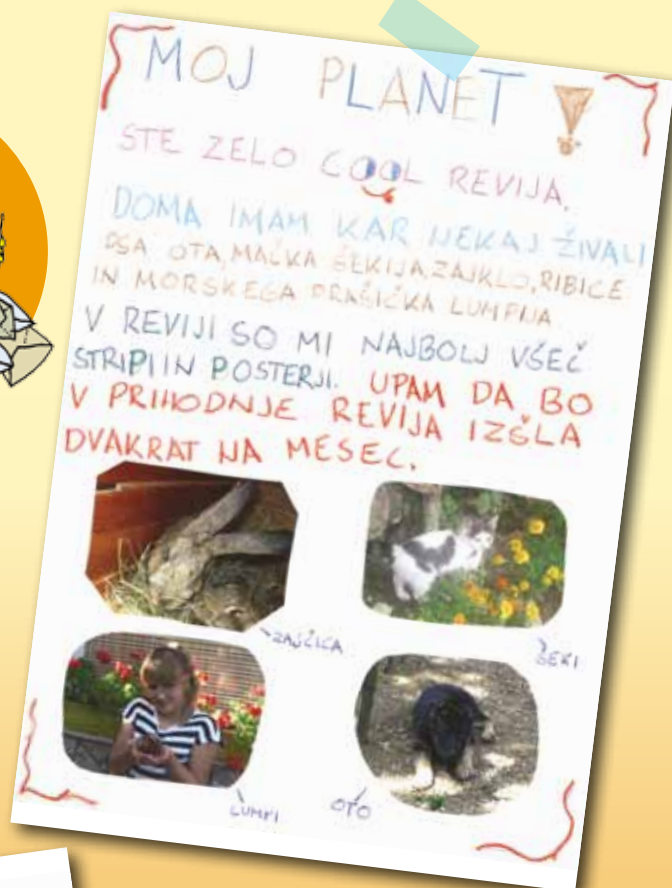
Ste vedeli?

Rdeč paradižnik, dozorel na rastlini, ima visoko vsebnost likopena. Likopen je naravni antioksidant, ki lahko zmanjša tveganje za nastanek nekaterih vrst raka in zavira nastanek bolezni srca.

Dragi moj planet!
Vi ste najboljša revija.
Rada bi še veliko posterjev
in stripov.
Obožujem vas!!!

Neja, 10 let

Ojla!

Dragi MOJ PLANET!

Zelo sem navdušena.

Letos sem te začela naročati, in zelo sem navdušena.

Prebrala sem že skoraj vse dr. Vetkote.

In res je zanimivo.

Hvala za vse!

Mariša, 9 let

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

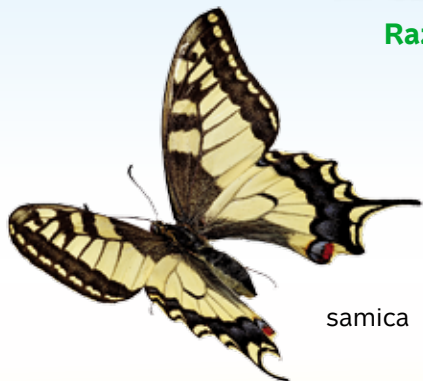
V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali moj.planet@mkz.si. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku**, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

Hvala za vaša pisma, pohvale in predloge, ki jih tako pridno pošiljate!

Lastovičar

Razvojne stopnje metulja

samica

samec

jajčece

gosenica

buba

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Se ti... *Lusta*?

SVEŽ, SOČEN, DIŠEČ, OKUSEN PARADIŽNIK IZ INTEGRIRANE PRIDELAVE.

integrirani

OGLASNO SPOROČILO

www.lust.si

SVEŽE. SOČNO. SLOVENSKO.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja:
Evropa investira v podeželje

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Močerad

Tajvan

Človeško telo v številkah

Naslednja številka izide
15. junija.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po majski številki

1.

Predniki domačih svinj so morski prašički.

DRŽI

NE DRŽI

6.

Kače so rekorderke v številu reber. Imajo jih tudi 400.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Svinje imajo šest parov seskov, iz katerih mladički pijejo mleko.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Bananovec ima rad toploto, mraz in sneg ga pokončata.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Gorstvo Kavkaz je 1000 km dolga gorska veriga, kjer živi samo eno ljudstvo.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Na svetu pridelajo 20 kg banan na prebivalca letno.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Obstajajo mikroorganizmi, ki razgradijo celo plastiko.

DRŽI

NE DRŽI

9.

Jupiter je največji planet v našem osončju.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Ker kače nimajo stalne temperature, nobena izmed njih ne greje svojih jajc.

DRŽI

NE DRŽI

10.

V pasjem jeziku objemanje ne pomeni isto kot v človeškem svetu.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, maj 2015, leto 10 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorica: Vera Jakopič • Naslov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 7.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,97 €, za individualne naročnike 4,16 €, v prosti prodaji 4,99 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštnina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravilno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje. • www.mladinska.com/oglasniprostor • Oglasno trženje: Anja Klemencič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Kateri so najboljši mladi novinarji?

Program za mlade na 1. programu Radia Slovenija že četrto leto zapored pripravlja inovativne novinarske delavnice Radio Hudo! za starejše osnovnošolce. Vseh 12 letos sodelujočih šol in več kot 170 mladih novinarjev se bo v maju borilo za naziv najboljšega novinarskega razreda in nepozabno nagrado – večdnevni izlet v Barcelono.

Komu bo uspelo, kateri razred bo zbral največ glasov in kateri bo dobil največ točk strokovne žirije? Oddajte glas za svojega favorita tudi vi do 23. maja na www.radioprvi.si in si z malo sreče priborite lepo nagrado. Spremljajte projekt na facebook.com/programzamlade in ne zamudite **zaključne prireditve Radia Hudo! 30. maja med 11. in 12. uro na 1. programu Radia Slovenija** – takrat bo jasno vse – kdo je najboljši, kdo potuje v Barcelono in katera šola ima najboljše mlade novinarje v vsej Sloveniji.

Kdo bo nadomestil lanski najboljši novinarski razred z Osnovne šole Antona Tomaža Linharta iz Radovljice, ki je za nagrado odpotoval v Berlin ...?

PROPAGANDNO SPOROČILO

Vstopite v deželo branja in domišljije, vstopite v Ciciklub!

SLOVENSKA USPEŠNICA

ob vpisu
v knjižni klub samo

1 €

**30 najlepših
pravljič in pesmi
Svetlane Makarovič**

Več kot 200 ilustracij!
384 strani, trda vezava.
Redna cena ~~39,90 €~~

Za vas ob vpisu samo 1 €

CiCiKLUB
Otroški knjižni klub ★ že 20 LET

Strokovno izbrani knjigi, s katerimi
boste spodbujali otrokov razvoj
od rojstva do 9. leta starosti

Bogat izbor didaktičnih
iger in igračk, CD-jev
za otroke ...

Vedno najmanj
20 % popusta
za nakup knjig!